7580
3

DISPVTATIO MEDICA PVBLICA
De
MEDICAMENTIS MARTIALIBVS,
Qvam
DIVINO ANNVENTE NVMINE
IN
INCLVTA NORICORVM VNIVERSITATE
ALTDORFFINA,
PRÆSIDE
VIRO
NOBILISSIMO, AMPLISSIMO, EXCELLENTISSIMO atq; EXPERIENTISSIMO,
DN. JOHANNE MAVRICIO HOFFMANNO,
Phil. & Med. D. celeberrimo, Chem. atq; Anatomiæ Prof. Publ. meritiſſimo, Facult. Medicæ p. t. DECANO ſpectatiſſimo, S. R. I. Academico Curioſo,
DN. Præceptore ſuo ac Studiorum Fautore omni Reverentiæ Cultu per ætatem Parentum loco colendo,
Ad d. VII. *Martii*, ſ. v. Ann. M DC LXXXV.
Placido Philiatrorum Examini ſubmittit
JOHANNES GEORGIVS BEVTTEL,
Ratisb.
Author & Reſpondens.

Literis HENRICI MEYERI, Vniverſit. Typographi.

J. J.

Procemium.

MARS ſeu FERRVM *quàm ignobile & quàm contemptum vulgo habetur, ita ut ad res quoq; abjectiſſimas eo homines utantur, eſt tamen ſanè nobiliſſimum & æſtimatione dignum metallum; Nam ſive ſpectes metallorum vetuſtatem ſive utilitatem,* Ferrum *erit vetuſtiſſimum, erit ſimul utiliſſimum. Vetuſtiſſimum dico, quippe Adamum Patrum Patrem jam in Paradiſo & extra illum ad ædificandas caſas, findenda ligna, deſtruendas arbores, & Evam Matrum Matrem ad disſecanda fila, conſuendas veſtes, decerpendos fructus; Cainum etiam ad demetendas fruges, Abelem, Sethum & Enochum ad ſacrificanda & mactanda Deo ſuo pecora,* Ferrum *uſurpâſſe non adeò veritati diſſonum videtur. Utiliſſimum verò* Ferrum *eſt metallum, cùm ex* Ferro *varia quotidie parari inſtrumenta cernamus, Societati hominum partim pro nutritione, partim pro defenſione ſui corporis ipſiusq; vitæ conſervatione maximè neceſſaria & commoda; nam cultris ſcindimus alimenta craſſiora & ſic concoctioni magis reddimus idonea, ſecuribus ligna findimus tum ad varia ex illis paranda vaſa, tum ad calefacienda membra noſtra ciboſq; coquendos; ferro jumenta diſſecamus, ſaxa diffringimus, ex eodem conficimus tormenta, enſes, clavos, ſagittas, globos & ſimilia, quibus reſtaurantur jura, muniuntur civitates, cuſtodiuntur cives & incolæ, ſuppreſſi elevantur, vis illata compenſatur, pax tandem ipſa maximè*

optanda rurſus acquiritur; adhæc ex Ferro *tam artificioſæ hodie conficiuntur machinæ, quæ ſæpenumero homines etiam ingenioſiſſimos in admirationem rapiunt, & quis metalli hujus utilitates omnes uno die eloqui, uni chartæ pagellæ inſerere valeat? Hinc abeant illi oſores* Ferri, *ejusdem gloriam imminuere volentes, dicendo, multas per* Ferrum *pernicies & majora homini & rebus humanis afferri incommoda quàm commoda, etenim ex eo effici gladios, pilas, haſtas, contos, ſagittas, tormenta, quibus turres altiſſimæ aliàs ad tutelam hominis inſervientes æquentur ſolo, muri fortiſſimi ædificiaq; firmiſſima & præſtantiſſima findantur, perrumpantur, disjiciantur, quibus cædes, latrocinia, bellaq; fiant, quibus paupertati tradamur, vulneremur, ipſamq; mortem ocyus juſto obire cogamur. Sed neſciunt, quid dicant, quod enim hominum malitiæ deberent adſcribere, adſcribunt rei inanimatæ ab uſu mortalium ſolo dependenti:* Ferrum *namq; manet* ferrum *& per ſe nil facit mali, ſed ſi ex illo conficiatur res mala, ſi quis illo abutatur ad rem malam, id non effecto, ſed effectori, non adhibito, ſed abutenti eſt tribuendum. Et ſi res hæc conſideretur altius, convitiatores hi nil faciunt aliud, quàm ut Deum ipſum omnis mali inſcium cauſam tot malorum ex* ferro *(uti volunt) redeuntium ſtatuant, quod tamen piis hominibus & peritis viris indignum planè judico. Quare nos potius ipſum DEUM ſecuturi, qui* Ferro *hunc honorem habuit, ut ejusdem & ſæpius in Sacris mentionem fecerit, & in Statuâ illâ Nabuchodonoſori in ſomno monſtratâ, quatuor Monarchias ſignificante, aliis etiam nobilioribus metallis hoc noſtrum* Ferrum *annumeraverit; atq; ad exemplum Majorum, ſpeciatim Regis Og in Baſan, qui in lecto ferreo dormire non dubitavit, & Romanorum Veterum, qui annulos ferreos ad metalli hujus gloriam geſtârunt, ipſorumq; tandem Cæſarum Germanorum, quos Coronâ ferreâ coronari non puduit, hocce metal-*

lum

lum ſemper magni faciemus, ſemper deprædicabimus, inprimis ob Medicamenta *tam elegantia, tam miranda, tam commoda ex illo tum naturâ tum arte partim jamdum parata, partim adhûc paranda, inde* Martialia *dicta. De quibus mihi hâc in Diſſertatiunculâ paulò penitius agere animus eſt. Faxit DEUS T.O.M., ut hic qualiscunq; Conatus eò cedat, quo omnes noſtri labores cedere debent, nempe in ipſius Dei gloriam, Patriæ decus, & Proximi ſalutem. Tu verò,* Lector Benevole *omnis Ordinis maximè ſuſpiciende, Studiorum Medicorum hunc partum, quem vides, primum ita ſuſcipe, ut, quæ Tibi minus accurata videntur, boni conſulas, meoq; judicio in re tam arduâ adhuc tenello lubens indulgeas, atq; mihi Muſisq; meis ſemper faveas. Vale.*

TH. I.

JAm ipſam rem aggreſſuri lubet primò omnium inquirere in *Martis* & *Ferri* ἔτυμον ejusq; rationem. *Ferrum* ergo *Mars* dicitur, vel quia potiſſimùm armorum fabricæ inſervit, quorum Præſidem Ethnici Martem Deum conſtituerunt; vel quia ſimile eſt illi Planetæ cœleſti Marti, uti *N. de le Febure* in ſeines Chymiſchen Handleiters Andern Theil / *Cap.* von dem Eiſen und deſſen Chymiſcher *Præparati*on; vel quia ab illo cœleſti dicto Planetâ influxus ſingulares excipere creditur. *Ferrum* autem Latinis dicitur, partim quod in agros culturæ gratiâ feratur, partim à feriendo, quod alia animantia eo feriantur ac domentur; melius tamẽ ideò *Ferrum* dici videtur, quia ſit *Ferum* quaſi & indomabile, aut quod forandi uſum habeat.

II.

Quà *Synonymiam* metallum hoc tam Mars quàm Ferrum, uti dictum, vocatur, item *Chalybs*, qui ab illo differt nonniſi gradu puritatis & duritiei, hæc autem puritas &

durities quomodo obtineatur, videbitur in ſequentibus. Græcis Ferrum dicitur Σίδηρ☉ ἀπὸ τοῦ σίζειν à ſibilando & à ſibilo, quem aduſtæ Carnes à candente Ferro, ut in oculi Polyphemi, edunt. Vid. *Rolfinc. Diſſert. Chym. VI. de Ferro & Cupro cap. I.*

III.

Quà *Homonymiam* Martis vocabulum eſt πολύωνυμον, & notat (1) illum armorum ac bellorum Præſidem, Ethnicis pro Deo habitum; (2) Planetarum quintum Cœleſtibus aſteriſmis inſitum; (3) Vulgatiſſimum illud Ferri metallum. De ultimo hoc jam nobis erit ſermo.

IV.

His cognitis ad *Martis Deſcriptionem* nos accingimus. *Eſt* ergo *Mars ſeu Ferrum corpus metallicum, vel in formâ mineræ aut lapidis aut terræ è terræ gremio erui, vel arte per △is torturam excoqui ſolitum, ignobile, grave & durum, diu candens donec fluat, malleabile & multum ſonans, conſtans pauco ☿io, plurimo ſulphure crudo indigeſto & ⊖e impuro vitriolaceo acido cum materiâ terreſtri multâ permixto: hincq; tum per ſe tum per varias præparationes virtutes varias obtinens.*

V.

Corpus eſſe metallicum nemo non ignorat, cùm & corporis Phyſici & metalli deſcriptio ipſi competat, & tactu ipſo ejus Ponderoſitas ſatis poſſit concipi. Sub mineræ verò, lapidis aut Terræ formâ erui, ipſa probat Experientia, ſiquidem in Saxoniâ ceu minera nigricans, & prope Sylvam Hercyniam Thuringiacam ceu minera rubra; item in Stiriâ, Voitlandiâ & ad Fichtelbergum, in Inſulâ Ilvâ ſeu Elbâ ad Toſcanam in mari Hetrurienſi ſitâ, & in Valle Hiſpaniæ Oroncota dictâ ceu minera externè obſcuri internè verò rubicundi coloris; In

Ferri-

Ferrifodinis verò prope Vallem Joachimicam Bohemiæ, item circa Breslam (teſte *Schrödero Pharmac. Medico-Chym. Lib. III. pag. m. 343.*) ceu lapis ruber friabilis Hæmatites dictus, & in Norwegiâ, Veciâ, Italiâ, Sileſiâ, in finibus Bohemiæ ad Schwarzbergum, & Salfeldiæ in antiquis ferrifodinis, Goslariæ item (teſte *eod. Schröder. l. c. pag. m. 346.*) ceu lapis nigricans Magnes dictus, effoditur; non minus ex ſilice vulgari, uti ipſe his meis oculis vidi, per calcinationem △e fortiſſimo ♂tis guttulæ proliciuntur, & tandem ſub Terræ rubræ Bolus dictæ vaporibus ♂tialibus inprimis impraegnatæ facie (teſte iterum *Schröder. l. c. pag. m. 311.*) idem eruitur.

VI.

Ut autem ♂ in Matrice quaſi adhuc hærens & impuritatibus ſuis involutus effoditur: ita etiam △is torturâ ſepoſitis ſcoriis purior excoquitur, per calcinationem nempe & ſubſequentem fuſionem in Regulum, quæ (docente *Georgio Agricolâ Tr. de re Metallicâ p. m. 185.*) ita inſtituitur, ſcil. ♂tis venæ comminutæ additur pyrites ſulphur, & per ignis gradus urgetur Calcinatio; ſed alio quoq; modo (eodem docente *Agricolâ l. c. pag. m. 337. & ſeq.*) peragitur, dum ſcil. Vena ♂tis contuſa aſpergitur calce vivâ, & carbonibus, & ignis flammæ vehementiſſimæ per 8. vel 10. horas permittitur, donec ferrum in Reguli formam confluat ſcoriis ſupernatantibus. Si verò absque △e velimus ♂tem aſſequi puriorem, illius mineram contundimus, contuſæ ▽am affundimus & partes terreſtes impuriores abluimus; his remotis reliquum exſiccamus, & ope magnetis ſcobem ferri ab impuritatibus reſtantibus ſeparamus. Intereà per experientiam conſtat, venam chalybis, quæ frequentiùs flaveſcit, magneti raro parére, niſi toſtam: Imò *Clariſſ. Borri-*

chius in Docimaſtich. metallic. §. 47. notat, nec ſemper venam ferri magneti obtemperare, ob miſturam ſulphuris & recrementa alia, ut proinde conſilium ſit, ad hanc viam deflectere: Recip. mineræ ferri centumpondium minus unum, vitri ſaturnini drachmas quatuor, pulveris fuſorii drachmas duas (ſed hic pulvis excipiat tres partes tartari, unam nitri, dimidiam carbonis colurni) miſta & cortice ſalino tecta eliquentur in fornace anemiâ, ut æris vena ſolet. Conf. *Libav. Comment. Alchemiæ Part. II. Lib. V. cap. XIV. Laz. Ercker.* in ſeinem Probirbuch *Lib. IV.* vom Eyſenſtein *p. 84.*

VII.

Martem *ignobile* dico in definitione metallum, non quidem ratione ſuæ eſſentiæ, nam quà illam ♂ æquè nobile eſt metallum ac aliud, imprimis propter medicamenta nobilia ex illo paranda; ſed ratione perfectionis, quia ipſi deeſt auri & argenti puritas, partes minùs compactas continet, ignisq; impetum non æquè ſuſtinet, unde ſcoriarum multitudo ejus ignobiliiatem præ cæteris etiam teſtatur, cùm ex centumpondio mineræ, ſi excoquatur, pars modò quarta metalli puri emergat. *Grave* porrò ♂ habetur metallum, ſiquidem ipſi gravitatis definitio competit, quam ita habet *Ariſtoteles Lib. IV. de Cœlo, c. 4. Grave ſimpliciter id eſt, quod ſemper ſubſidet & ſemper deorſum ferri natum eſt, niſi impediatur.* *Durum* eſſe etiam norunt Ruſtici, dum vomeres ſuos pro diſcindendis terræ globis etiam duriſſimis ex ferro confici curant, & nos omnes etiam duriſſima & ſolidiſſima diffiſſuri inſtrumentis ex ferro paratis utimur. *Diu* inſuper ♂ candet, donec fluat, partim quia ſulphur fixum obtinet, partim quia pauco præditum eſt ☿io, partim quia multas ſuſtinet portiones terreſtres. *Malleabile* autem

idem

idem eſſe & *multum ſonare*, ſatis tum nos fabri ferrarii docent, qui varia ex eo componunt inſtrumenta & machinas, tum Tympanorum ahena ex ferro chalybeato confecta ſonum maximum emittentia. *Conſtare* demum *Mercurio* inde patet, quia metallum eſt in △ e fuſibile & ductile, quod ſolis corporibus metallicis cum ☿io concretis eſt proprium. Intereà paucum eſſe illum ☿ium fundendi difficultas arguit, nam quò minus ☿ii alicui metallo ineſt, eò difficilius, ſuffragante experientiâ, funditur. Similiter ferro ſulphur inhærere cognoſcitur, quòd ferrum ferro alliſum flammulas ejiciat, id enim non aliunde niſi à ſulphure prodire novimus; & hoc quidem plurimum eſſe, ulteriùs inde patet, quòd vehementiſſimè ferrum incandeſcat, diutiſſimèq; candeat, ac ignitum fumum de ſe ſpargat fœtidiſſimum; accedit pro confirmatione, quòd idem tam promptè in crocum abeat, crocos autem ex metallis ſulphure pollentibus elici docuit *Excellentiſſimus Dn. D. Wedelius, Pharmac. in artis formam redact. Lib. II. Sect. II. cap. 4.* ut & *Dn. D. Præſes, Colleg. Chemici MS. Sect. I. General. cap. XXIII.* Idem demum Sulphur *Crudum* & *Indigeſtum* eſſe conſtabit inde, quòd ferrum diutius igni admotum totum pene paulatim in ſcorias ſecedat; vid. *Becher. Phyſic. ſubterran. Lib. I. Sect. VI. c. 4. p. m. 577. & Moſ. Charas Pharmacop. Regiæ Chemic. pag. 309.*

IIX.

Ceterùm *Sal Martis Vitriolicum* quamvis primo intuitu non niſi ex aliquali ſapore ſtyptico poſſit percipi, ſufficit tamen, quòd ne ullum quidem metallum firmam concretionem & ſoliditatem citra ⊖inum principium, omnis intimioris concretionis authorem, obtinere aut conſervare queat; deinde, quòd ipſa hujus metalli ſpagyrica analyſis ⊖is vitriolici præſentiam ſatis teſtetur, cùm

ex illo Vitriolum & Cryſtalli abunde proliciantur. Et cur non ♂ti inſit ⊖ vitriolicum? cùm nos doceant metallurgi, ferrum ipſum denuò ex ⊖e vitriolico certo fieri tempore, uti mox audietur. Hoc verò *ſal vitriolaceum impurum* eſſe patet, quòd eidem admixtæ ſint multæ imò quamplurimæ partes heterogeneæ impuriores, ita ut longo tempore allaborare cogamur, priusquam arte Chemicâ Cryſtallos ⊖inos omni impuritate exutos & perſpicuos asſequamur. *Sal* porrò hoc *Vitriolicum acidum* dico, quatenus ſcil. Alcali, cum quo commixtum ceu hoſtis ſemper effervefcentiam concipit, oppoſitum eſt, & aciditatem hanc ♎ vitrioli ♂tis omnium conſenſu acidus ſatis demonſtrat. *Materiam* denique *Martis terreſtrem* partim ejus firma cohæſio oſtendit, partim effectus prodit, nam ab eâ eſt, quod ſalia acida tam promptè imbibat & abſorbeat, ac flammarum atrocitatem aliquamdiu illudat. *De Virtutibus Martis* variis alio in loco mox dicendi erit occaſio.

IX.

Martis autem *Generatio* ita (uti me docet *Vir Excellentiſſimus* DN. STVRMIVS, *hujus Univerſitatis Philoſoph. Natur. & Mathem. Prof. Publ. longè Celeberrimus, Fautorq; meus ſemper venerandus, in Phyſic. Conciliatric. Part. Specialiſſ. Sect. I. Aphor. X.)* concipienda venit: In infimo quaſi terræ centro latet calor inſignis ſubterraneus, qui abraſas & exſolutas à ſuccis acribus Martiales particulas in interiore & metallico quaſi terræ nucleo hærentes, poſteaq; oleaginoſis ſeu ſulphureis, mercurialibus & ſalinis vitriolaceis terreſtribusq; involutas, ſub pinguium & volatilium fumorum facie, quod vocant die Witterung / in ſuperiorem & poroſiorem terræ partem evehit, quæ proprio pondere deinde, dum interim paulatim caloris impetus

petus minuitur, colliguntur, & in corpore quodam lapideſcente attamen tractabili, quod metallifoſſoribus dicitur der Kimmer/ & Latinis *Matrix* audit, coërcitæ atque interceptæ cum aliis ſolidioribus maſſis concreſcunt,& ſuccedente tempore in venas metallicas abeunt. Alii volunt ♂tem generari ex vitriolo & in idem deſinere; idq; noſſe dicunt metallurgos, dum ſvadent, quod, quando vitriolum apparet, in foſſione ulterius progrediendum non ſit, utpote è quo ſucceſſu tempotis novum metallum cum largiſſimo fænore renaſcatur, de quo conferendi ſunt Doctiſſimus *Agricola Lib. I. de ortu & cauſ. ſubterran.* & *Cæſius de Mineralibus.*

X.

Intereà aperiuntur nobis *Ferri fodinæ* & Venæ Martis metallicæ vel Naturâ, vel Caſu, vel Arte. Naturâ, quatenus illa ♂ti conſtituit ceu indiviſum comitem & ſignum infallibile Ferruginem, & telluri, quæ ſuperficiei talium fodinarum aut venarum latentium ſuperjacet, certum colorem, obſcurè incanum nempe, induit, & præ aliis pondus gravius indidit: Caſu, ſcil. vel per nimias pluvias, vel per procellas, vel per terræ-motus, vel per tonitrua, item per agrorum culturam aut per animalium foſſiones & calcitrationes: Arte, vel dictæ terræ ſuperficiariæ colorem & pondus rectè cognoſcendo, & variis modis tenorem ejus probando, vel varias mineras effodiendo & modo Theſi VItâ tradito indagando.

XI.

Martis Vſus eſt vel Politicus vel Medicus. Politicus eſt, quòd hoc varias in formas redacto ſcindamus tellurem, findamus ligna, cædamus arbores, perfringamus ſaxa, conſuamus veſtes, acus magneticas conficiamus, regna ac urbes non modò acquiramus, ſed etiam defen-

damus, hoſtes noſtros nobis ſubjiciamus, malos plectamus, bonos verò conſervemus, bella geramus, & quis omnem martis uſum politicum recenſeat? cùm hic pro diverſitate figuræ fermè ſemper novum ſuſcipere debeat officium, & adhûc quotidie novas formas pro novis muneribus ſubeundis induat. Ut hinc ſcitè non minùs ac verè *Becherus l.c. ferrum optimum peſſimumq́; vitæ Inſtrumentum* pronunciaverit.

XII.

Medicus ♂ uſus pariter multiplex habetur, quoniam ipſe virtute præditus eſt *Adſtrictivâ, Aperitivâ, Abſorptivâ, Diaphoreticâ, Vomitivâ &c.* dumq́; hanc vel illam exſerit, alios ſimul uſus præſtat: Nam quando (1) adſtringendo vel conſtringendo fibras humorum mobilitatem & pororum laxitatem tollit, hinc enatas hæmorrhagias nimias, alvi & urinæ ſeminisq́; excretiones ſimul ſiſtit. (2) Aperiendo ſimul incidit ac attenuat, & tàm partes obſtructas reſerat, quàm vaſa atq; inteſtina ab infarctu liberat, nec minùs humorum ſtagnantium curſum promovet. (3) Abſorbendo, edulcorat, exſiccat & 🜄tat atque ſic anodynum remedium evadit. (4) Vi Diaphoreticâ ſerum fluxile ſimul reddit, idemq́; abundans imminuit. (5) Dum vomitum quandoq́; per factam ventriculi fibrarum nervearum carnearumq́; irritationem ſpasmodicamq́; excitatam contractionem movet, ſimul alvum turbat, ſimili modo in fibras inteſtinales nerveas carneasq́; agendo, ſicuti alia etiam emetica in hominibus fibras teneriores nactis vel humorum copiâ aggravatis catharctica quoq; κάτω eſſe ſolent. Sed nunc de virtutibus ♂ antea indicatis diſtinctè agere operæ pretium erit.

XIII.

Gaudet ergo I. *Mars Virtute Adſtrictivâ*, dum

ſcil.

ſcil. in corpore noſtro non ſolùm parietum in vaſis laxitatem & porum raritatem, ſed & villorum fibrarumq;, partes viſceraq; aliàs firmantium, ſolutam p. n. unitatem emendat ac tollit, tùm humorum acrium volatilium motum ac orgaſmum nimium ſedat & compeſcit. Iſthæc autem virtus provenit præcipuè à particulis ♂ terreis, vaſorum partiumq; porulis ſeſe interponentibus, & humores acres volatiles abſorbentibus ac edulcorantibus, tùm à particulis vitriolaceis acore ſuo & humorum volatilem impetum figentibus ac villos aut fibras viſcerum vaſorumq; relaxationem itemq; ſolutionem perpeſſis firmiùs comprehendentibus ac contrahentibus.

XIV.

Nec minus II. ♂ *vim* obtinet *aperitivam*, quæ potiſſimùm fundata eſt in particulis ⊖inis ⊕laceis per obſtructa minutiſſima vaſa & viſcera penetrantibus, humoresq; tenaces viſcoſos & tartareos incidentibus ac abſtergentibus; per accidens autem particulæ etiam ♂tis terreæ aperiunt, dum ſc. ⊖ia ſylveſtria acida coagulativa in corpore oberrantia abſorbent, abſorptaq; ſecum per alvum abripiunt. Hinc eruditiſſimè ſcripſit *Excell. Wedelius de Medicamentor. facultatibus cognoſcendis & applicandis, Lib. I. Sect. II. cap. 2. Quæcunq; ♂tialia magis ſunt vitriolata, & ⊖ metallicum explicitum habent magis, illa magis aperiunt; quæ verò magis terrea & in ochram mutata, magis adſtringunt.* Ex quo patet, ſi particulæ ſalinæ vitriolaceæ in Tincturâ vel Eſſentiâ quadam ſibi relictæ & à terreis ſeparatæ fuerint, faciliùs eas vim aperitivam in quibusdam ſubjectis exſerere poſſe.

XV.

Ex dictis autem porrò conſtat, quòd III. ♂ *vim* poſſideat *abſorptivam*, quatenus ſcil. particulis ſuis al-

calinis ſeu terreis humores nimis acidos coagulativos aut nimis tenues imbibit & abſorbet, inprimis ſi cum aliis abſorbentibus certâ doſi propinetur.

XVI.

Virtutem IV. Mars habet *Diaphoreticam*, dum particulis ſuis ſalinis vitriolaceis poros obſtructos reſerat & penetrat, ſerumq; ſanguinis antè viſcoſum reſolvit, ac fundit, vel ſulphure cum particulis ſalinis volatilibus additis expanſo attenuat, ſicq; per glandulas ſubcutaneas ad exteriora corporis integumenta ſecedere facit, inprimis ſi ipſi alæ per alia Diaphoretica addantur. Simili etiam modo Mars diureticam vim præſtare poteſt.

XVII.

Quod verò V. *vim emeticam* & conſequenter *catharcticam* concernit, talem videtur tunc demum Mars exſerere, quando fibras ventriculi tùm inteſtinorum nerveas carneasq; teneriores offendit, ita ut particulis ſuis ſalinis vitriolaceis nauſeoſis magis expanſis & in fluorem evectis, vel per humorum inibi coacervatorum copiam magis reſolutis, easdem ad ſpaſmodicas corrugationes ſubeundas adducere poſſit.

XIIX.

Atq; ita in genere præcipuas Martis virtutes, quas pro harum vel illarum particularum ſuarum conſtitutivarum prædominio, & diverſo agendi modo in corpus inducit, digito quaſi monſtrâſſe ſufficiat: nunc quod propoſitum noſtrum principaliter intendit, ad ipſa medicamenta martialia progredior, eorumq; ſequentem pono definitionem.

XIX.

Medicamenta martialia ſunt remedia, quæ tum ex ♂te ipſo, id eſt, ferro aut chalybe, tum ex ejus ſobole vitriolo, tam na-

tivo

tivo quàm artificiali, vel levi vel intimiore præparatione, ignis vel menſtruorum ope, in formis vel ſiccis vel liquidis conſpicienda conficiuntur, ad ſanitatem hominis & præſentem conſervandam & ad amiſſam recuperandam.

XX.

Jam verò circà hæc ipſa medicamenta primùm generatim rurſus indicâſſe è re erit, eorundem agendi modum varium eſſe, pro varietate ſcil. partium conſtitutivarum arte in iisdem exaltatarum; ſic martialia medicamenta, in quibus ⊖ vitriolaceum prævalet, internè asſumpta fibras laxas & poros nimis rarefactos auſteritate ſua conſtringunt & firmant, vel humores quoscunque nimis volatiles concentrant & figunt, vel nauſeoſo ſuo ſapore tunicam ventriculi nerveam moleſtè vellicando vomitum procreant; vel ⊖e hoc in acorem gratum redacto, ventriculi tonum, (uti ex acidulis & modico ♎us vitrioli uſu patet,) reficiunt, vel eodem arte volatiliſato partes obſtructas reſerant, diaphoriſin inducunt, biliq; comixta æſtum ejus & motum refrænant: Externè exſiccant, abſtergunt, & refrigerant; nec minùs ſi ſal iſtud per fluorem ad ſummam exaltetur aciditatem, corrodunt quoque non modò carnes, ſed oſſa etiam & metalla. Alia verò medicamenta ♂ialia, in quibus ſulphur prædominatur, internè bene nutriunt & balſamica ſunt, & ſi hoc ſulphur magis panſum & à particulis ⊖inis volatilibus aptatum habeatur, magis calefaciunt, incidunt, aperiunt & ſudorem movent; Externè diſcutiunt tumores duros, exſiccant & putredini reſiſtunt. Porrò alia ♂ialia medicamenta, in quibus terreſtre principium primas tenet, proſunt ore aſſumpta, ſi fermentum Ventriculi ſit nimis activum ob ſpirituum volatilium concurſum abundantem, & ita alimenta

citiùs

citiùs juſto concoquat, aut fibrillas nerveas carneasq́; ſenſu gaudentes exquiſitiſſimo ſtimulet, ut pylorus, alias intra concoctionis actum claudi asſvetus, aperiatur & ita chylus crudus ad inteſtina mittatur, aut etiam dictæ fibrillæ à re ingratâ irritatæ vomitum intentent, terreæ namq́; ♂tis particulæ dum ſeſe interponunt, volatilitatem ſiſtunt ♎uum, ſenſumq́; irritationis aut moleſtiæ in ventriculi fibris nominatis ſedant & compeſcunt; unde ſimiliter ſi bilis peccet particulis nimiis volatilibus, ita ut in fervorem & æſtum prorumpat, & nimiùm non modò in Ventriculum regurgitet indeq́; fermentum corrumpat, ſed etiam in duodeno ſucci pancreatici craſin ſimulq́; chyli in ſuccum nutricium laudabilem convertendi & magis magisq; perficiendi ulteriorem ſecretionem & promotionem deſtruat, aut ſuccum nutricium nimis diluat & diſſolvat, ut inde ad finem ſuum ineptus reddatur, eædem particulæ terreſtres juvant. Atq́; hincper conſequens, ſi in corpore aliæ obveniant cauſæ efferis ſuis particulis volatilibus nimiam vel ſanguinis, vel lymphæ, vel ſucci nutricii, vel etiam uum colliquationem producentes, ♂tialia terrea iisdem opponi poterint; quæ pariter acidum refrigerans, corrodens, figens & coagulans in corpore abundans abſorbere & imbibere ac mitigare valent: nec minùs externè etiam Vulneribus humidioribus & fluxionibus aliis præternaturalibus humores vitioſos tum imbibendo tum exſiccando medentur, inprimis ſi cum aliis alcalinis commixta, aut in formâ emplaſtri, aut balſami, aut olei, aut unguenti &c. parti affectæ ritè applicentur.

XXI.

Sed deſignabimus porrò magis ſpeciatim vires ♂ialium medicamentorum in certis morboſis afflictionibus

bus proficuas & utiles per experientiam compertas. Nempe enim illa, quà partem ſuam eſſentialem primam, quæ eſt ⊖ vitriolaceum, partim in febribus ardentibus, (quamvis conducant quoque in cæteris febribus, ſi in principio earum pro vomendi ſcopo uſurpentur,) partim in aliis morbis à nervorum & nervis ſimilium partium irritatione, culpâ humorum vel ♎uum volatilitatis acris nimiæ inductâ, proſunt, &c. dum ♎uum & humorum ⊖ hoc volatile acre tum temporis maximè activum figunt; juvant verò porrò in obſtructionibus variis à pituitâ, aut lentore humorum ortis, e. g. in fluxu Hæmorrhoidum ac Menſium impedito, dum aciditate ſuâ blandâ materiam talem lentam & viſcidam obſtruentem diſſolvunt; hinc etiam in Cachexiâ pituitosâ magnam præſtare poſſunt utilitatem, dum fermentum ventriculi nimio lentore inviſcatum, hunc incidendo, liberant, & ſic novam & meliorem chyli elaborationem producunt; conveniunt etiam in Cephalalgiâ, & impeditâ urinæ emiſſione, à tali materiâ tenaci originem trahentibus; dein in ſcabie & ſcorbuto vitioſa ſanguinis & ſeri recrementa reſolvendo ac per ſudorem eliminando, tùm in calculo renum & veſicæ mucilagines tartareas abſtergendo, tùm in lapſu, ictu & contuſionibus, ſanguinem exiſtentem grumoſum attenuando ac reſolvendo, medelam præbent. Externè verò proſunt in Hæmorrhagiis narium & vulnerum, dum ſtypticitate ſuâ auſterâ vel acidâ non modò ſanguinem effluxurum coërcent, ſed & fibras laxas conſtringunt; pariter ad alvi fluxus ſiſtendos clyſteribus adſtringentibus adduntur, vel ſi ad ſummum aciditatis gradum ſint evecta, ita ut oſſa etiam ac metalla ſolvant; ad fonticulos parandos & carnes ſuperfluas fœtidas tollendas uſurpantur; vel deniq; in dolore

C capi-

capitis à nimio ſanguinis æſtu & ſubſequente aduſtione proveniente, quem temperant, ſpongiâ vel linteolo excepta fronti applicantur.

XXII.

Quà partem alteram, ſcil. Sulphur, ♂tialia conducunt in affectibus Pulmonum, qualis eſt Phthiſis, dum balſamicâ ſuâ virtute veſiculas ruptas conſolidant, ſanguinique aptum reddunt pabulum; item in tuſſi, ortâ à materiâ intra pectus contentâ lentâ acriori, dum illam reſolvunt, ut facilius per fauces eliminetur; proſunt pariter in aſthmate, colicâ, menſium obſtructione &c. ſi pituita peccet acida glutinoſa vel viſcida, eam diſſolvunt & incidunt, ſicq; certo modo aperiunt. Externè in balneis & linimentis ad ſcabiem, pruritum, lichenes, morſus animalium venenoſos, putredinem arcendam &c. uſurpantur.

XXIII.

Quod partem tandem tertiam, Terreſtrem nempe, attinet, ratione ejus ♂tialia conveniunt in omnibus fermè morbis & ſymptomatibus; quæ acidum nimium tanquam cauſam ſequuntur, dum illud abſorbent & imbibunt, ſicq; ſpiculorum ⊖linorum acumen obtundunt, hinc v. g. proſunt in ardore ſtomachi Sodâ dictâ, Scorbuto, Podagrâ, Malo Hypochondriaco, Lienteriâ, Diarrhæâ, Dyſenteriâ, Cachexiâ, Pleuritide, & variis inflammationibus; nec minùs medelam afferunt in fluxilitate humorum, & ſpirituum activitate nimiâ, qualis peccare ſolet e. g. in aliquibus febribus, immodico menſium & hæmorrhoidum fluxu & ſimilibus, dum terrenas interponendo particulas motum illorum intercipiunt ac remorantur. Conducunt inſuper in morbis à ſeri lymphæq; p. n. abundantiâ enatis, e. g. in Hydrope

aſci-

aſcite &c., abſorbendo namq; & imbibendo idipſum imminuere valent. Externè proſunt in vulneribus illis, ubi humores continuò affluunt acres conſolidationem impedientes, item in Scabie & Elephantiaſi, omnibusq; fermè Cutis & Cuticulæ affectibus; optimè verò conducunt in Dyſenteria, ſi cum aliis adſtringentibus & abſorbentibus vel opiatis in Emplaſtri formam redacta umbilico applicentur.

XXIV.

Pergo ad modum utendi medicamentis martialibus, circa quem Medicus rationem trium præcipuè habere debet: I. Finis obtinendi; ſic ſi præſcribantur ♂ialia, ut aperiendo ſimul ſudorem moveant, tunc ſumantur cum vehiculo etiam ſudorem movente, v. g. ▽ Card. benedicti, fumariæ, abſinthii &c. contrà ſi adſtringere eadem debeant, cum vehiculo tali ſcopo idoneo v. g. ▽ tormentillæ, plantaginis, biſtortæ &c. vel potius Conſervâ vel Extracto aliquo adſtringente exhibeantur. Nec minus in ſcorbuto cum vehiculis antiſcorbuticis, & in morbis quibusdam ſpecialibus, additis ſpecificis uſu approbatis, intentioni Medici magis adaptentur. Similiter ſi hoc vel illud medicamentum ♂tiale nimis nauſeoſum videatur, ſic ut aut corrigendum ſit, aut aliis exaltandum, tunc cum ſvaveolentibus vel ſaporem gratum concilian-tibus, v. g. cum ſyrupo flor. Tunicæ, vel in formâ ſiccâ cum ſacchari parte unâ atque alterâ, aut cum aromatibus ſtomachicis commiſceatur, ita tamen, ut ſemper finis, qui principaliter intenditur, accuratè obſervetur. II. Subjecti ægrotantis; ſic infanti vix licebit præſcribere ♂tem in ſubſtantiâ aut limaturam ejus crudam, ob cauſam ab *Excellentiſſimo Wedelio Amœnitat. Mater. medic. p. m. 183.* generaliter traditam, hîc optimè applicandam;

quia

quia nempe talia in ſe pigriora & reſiſtentia motum corporis requirunt, ut actuato calore ipſa quoq; magis reſolvantur & provolvantur. Accedit quòd eadem etiam minùs promtè à liquore fermentali ventriculi reſolubilia ſint, ſicq; tenellis ejusmodi perſonis ventriculum pondere ſuo aggravent. Porrò nec licebit propinare ſicciora ♂ialia ſiccioribus hominibus, cùm teſte rurſus *Wedelio Tr. de Medicament. Compoſ. Extemp. Sect. II. cap. X. pag. m. 137.* ♂tialia ſicca minùs conveniant ſiccioribus Hypochondriacis metu ſcirrhorum Hepatis calidi & ſiccioris. **III.** Temporis; ſic tempore verno magis convenire martialia arbitror, cùm vires hominum tum temporis ſint majores ob majorem ♎uum & caloris vitalis activitatem operationes medicamentorum, tum digerendo tum actuando illa, adjuvantem; ſimiliter tempore matutino & veſperi illa magis exhibenda vel ſuadenda puto, quàm interdiu, (exceptis nonnullis, quæ cum ipſo juſculo & in prandio aut cœnâ, uti e. g. Tinctura Martis, uſurpantur) cùm tunc ventriculus vel nullis adhuc cibis aut potu repletus ea melius poſſit concoquere, & vis fermentalis integra adhûc exiſtat, vel aſſumpta jamdum digeſta ſint.

XXV.

Atq; nunc ordo poſtulat, ut ad *Specialiorem* Martialium medicamentorum *Tractationem*, & eorundem Præparationes varias, non equidem omnes, (cùm aliquas ſagaciores Chemici propalari ceteroquin ægrè ferrent) ſed uſitatiores & ſæpius præſcribi ſolitas, me convertam, in quibus recenſendis celeberrimi Chemiatri *Schröderi* Methodum *in Pharmacopœiâ Medico-Chymicâ* contentam præcipuè ſequi placet. Ima igitur inter præparationes eſto *Martis Limatio* aut *Raſpatio*, unde limatura vel ſcobs

Mar-

Martis provenit, qui quomodo obtineatur omnibus erit notiſſimum. Sed hîc ſtatim controvertitur, an Limatura Martis in ſubſtantiâ tutò intra corpus aſſumi poſſit aut debeat? Adſunt autem utrique litigantium parti argumenta ſat valida. Negantes quidem ajunt, Limaturam inprimis à chalybe abraſam & ita compactiorem non adeò feliciter à ventriculi liquore fermentali poſſe concoqui & diſſolvi, ſed potius ventriculum ipſum pondere ſuo gravare, ac haud rarò ob ſibi adjunctas partes vitriolicas nauſeam concitare, imò etiam cachexiam introducere. Affirmantes contrà adſtruunt, ♂ tem, etſi ſit ſtructuræ denſiſſimæ, facillimè tamen à liquore fermentali venericuli acido-ſalſo volatili diſſolvi poſſe, & ſi ſit timor alicujus mali inde metuendi, ipſi etiam addi poſſe corrigentia potentia. Nos rationibus perſvaſi, & experientiâ rerum Magiſtrâ edocti, limaturam chalybis absq; ullâ aliâ præmiſsâ præparatione magnâ quantitate aſſumptam, in Ictero, Cachexiâ ac incipiente Hydrope juſtæ ætatis hominibus aliquoties profuiſſe, ab affirmantium parte in conflictu ſtabimus.

XXVI.

IIda *Martis Præparatio* eſt *Purgatio*, quæ eſt vel ſuperficiaria vel intimior per △nem inſtituta. Superficiaria fit, dum aut limatura aut laminæ ♂tis ventilantur, ut ſordes avolent, vel ▽ communi abluuntur, ut ita ſordes diſſolutæ ſecedant. Intimior *Schrödero* Gradatoria dicta illa eſt, cujus ope chalybs ex ferro conficitur, & quidem ſequenti modo: ſcil. lamellæ aut virgulæ aut limatura Martis cum raſurâ ungularum aut cornuum bovis & carbonibus faginis vel ſalicis pulveriſatis pondere æquali aſſumtis, facto S. S. S., in ollâ vitreatâ magnâ clauſâ calcinantur; vel ferrum candens immergitur

tur ▽æ, in quâ boum vel aliorum animalium cornua & ungues fuerunt cocta, aut illud inditur repetitis vicibus ▽æ cum ſucco ceparum ſeu allii commixtæ, ſic enim cornuum & ungularum ut & carbonum item ſuccorum alcali in ferri ab △e recluſi poros ſeſe inſinuans, cum acido ipſius ferri firmiter coagulatur, & ita ferrum partibus terreſtribus & impurioribus ſcoriarum facie depoſitis, & poris arctius conſtrictis, durius evadit ac nitidius chalybis nomine inſignitum; ubi tamen ſilentio minimè prætereundum eſt, quòd olim etiam Chalybs Naturalis penes Chalybonem celebre Aſſyriæ Emporium, vel à Chalybe ♂tis filio vel à Chalybe Hiſpaniæ fluvio nomen nactum, effoſſus fuerit.

XXVII.

Jam verò hîc nova occurrit quæſtio, utrum *Martem* ſimplicem aut Chalybem ad paranda medicamina ſeligere præſtet? Sunt, qui ♂ti ſimplici palmam porrigunt, dicentes, ♂tem eſſe ob non adeò denſam ſubſtantiam paratu faciliorem, & ex eo elaborata remedia eſſe etiam concoctu faciliora. Alii contrà chalybem præferunt ob puritatem & partium ſtructuram concentratiorem, quam habet præ ♂te. Nos mediâ incedentes viâ, reſpectu medicaminum, ſentimus partim ♂tem pro parandis crocis & ſimilibus, partim chalybem pro parandis Tincturis poſſe ſeligi.

XXIIX.

Sequitur IIItia *Martis Præparatio*, quæ eſt *Calcinatio*, hæc autem habetur vel *humida* vel *ſicca*. *Sicca* iterum vel *Reverberatoria*, vel *Fuſoria*, vel *Cæmentatoria*. Per *Reverberatoriam* fit Crocus ♂tis Adſtringens ſeu Obſtructivus Schrödero dictus, qui ſimpliciter paratur, ſi virgulæ Martis ita aptè furno reverberii officinarum vitra-

riarum

riarum ſeu fabrilium, aut furnis deſtillatoriis igne aperto (e.g. dum 🜄 vitrioli deſtillatur,) imponantur, ut flama eas undiq; attingere poſſit, tunc enim per aliquot dies continuatâ calcinatione Crocus leviuſculus & pulcherrimus in ſuperficie apparet, refrigeratus leporino pede abſtergendus; & hic modus communiſſimus eſt, & à *Zwelffero* quoq; *in Animadverſ. ad Pharmacop. Auguſtan. p. m. 459.* & à *Rolfinc. in Chym. in A. F. R. Lib. V. Sect. X. cap. V. n. 2.* traditus. *Schröderus* notat, in eundem finem limaturam Martis cum 🜄 falsâ, aceto ſeu urinâ puerorum conſperſam & iterum exſiccatam igne fortiſſimo eousq; à nonnullis reverberari, donec in Crocum elevetur rubicundiſſimum; aut miſceri limatur. ♂tis ℔ij. cum ⊖is communis decrepitati ℔iij. vel ana, & reverberari per diem, & hoc dies 8. vel 10. repeti, donec procedat Crocus ſubtiliſſimus cum Aq. plantaginis in marmore præparandus. *Rolfinc. Diſſ. Chym. VI. de Ferro & Cupro c. XIII.* Crocum ♂tis adſtringentem parat ex Croci ♂tis aperientis, calcinatione cæmentatoriâ cum ſulphure parati, & cum aceto deſtillato fortisſimo conſperſi ℔ß., quam extendit in patellâ ferreâ & reberberii flamma calcinat ad rubedinem 24. horarum ſpatio, cujus doſis ad gr. vj. vel vij. aſcendit. Per hanc quoque calcinationem reverberatoriam limatura Martis absq; ulla præparatione & commixtione, ſummâ rubedine amiſsâ, in calcem albam redigitur, cujus ℥ß. in vino albo adhibita in Iſchuriâ habetur laudatiſſima.

XXIX.

Per *Cæmentatoriam* fit maximè Crocus ♂tis aperitivus vulgaris hunc in modum: ℞. limaturæ Martis pulveriſat. ℔ij. miſcentur cum Sulph. magdaleon. pulveriſat. ℔iij. & recondita in vaſe fictili ſeu ollâ vitreatâ facto S. S. S. 🜂i rotæ in furno anemio exponuntur & calcinan-

cinantur, donec ſulphur omne combuſtum deflagraverit, & frigefacto vaſe eximitur pulvis in porphyrite lapide lævigandus; ſi verò ſulphur omne non avolaſſe conjicitur, hic pulvis iterum calcinatur per ſe (non ſecus ac calcinatur ♄ in præparatione Vitri) ut ſulphur penitus efflagret, diligenter movendo, donec ferro adhærere incipiat. Doſis hujus Croci ad ℈ß. à *Cl. Rolfinc. Diſp. & l. c.* conſtituitur. Schröderus illum etiam parat martis laminas cæmentando cum ſulphure & tartaro. *Vid. ejus Pharmacop. Med. Chym. Lib. III. p. m. 371.* Huc referri poteſt Crocus martis Cachecticus *Zwelfferi*, quem videre eſt *in Mantiſſ. Spagyr. Part. I. cap. III. pag. m. 337.* & ita ſe habet; ℞. ⦶i puri ℔j. liquefiat igne leni in crucibulo, cui injiciatur limati ferri q. ſ. ad ſiccitatem nitri, paulatim tamen & ſucceſſivis actibus, donec nulla amplius limatura inprimi poſſit; quo facto relinquantur paululum adhuc ſuper igne aliquantum adaucto, donec ſponte ſuâ accenſum nitrum propemodum conflagret; eximatur dein maſſa è crucibulo & affundatur ei aqua calida, quæ ſi tincta fuerit rubicundo colore, decantetur filtreturq́;, hinc ſpatio circiter unius diei & noctis reſidebit pulvis rubicundus, quem ab aqua per filtrum aut decantationem ſeparatum ac probè ſiccatum ad uſus ſerva. Præſtans hic dicitur in Cachexia, morbo Virgineo & Chloroſi oblatus à ℈ß. ad ℈j. & ʒß. vel in quadam Conſervâ vel vehiculo alio congruo & palato grato.

XXX.

Per *Fuſoriam* fit alius etiam Crocus ♂tis aperitivus hunc vulgarem in modum: Accipitur bacillus ♂tis, isq́; in officinâ fabrili △i carbonum fuſorio intentiori per follem excitato immittitur, donec penitus incanduerit, tunc igne exemptus ac forcipe firmiter apprehenſus ſine

ullâ

ullâ morâ magdaleoni uni alterive ſulphuris admovetur, ſic bacillus in momento ſulphure accenſo funditur, & grumi ſub ſpecie ſcintillarum micantium cum ſulphure liqueſcendo granulatim decidunt in ſuppoſitam pelvim terream aquâ fontanâ frigidâ plenam, qui poſteà in porphyrite lævigandi, & tanquam verus Crocus ♂tis Aperitivus ad uſum ſervandi.

XXXI.

Sequitur *Calcinatio Martis Humida*, quæ eſt vel *Immerſiva* vel *Vaporoſa* vel *Illinitiva*. *Immerſiva* ſolutio dicta fit, teſte *Schrödero Pharmac. Med. Chym. Lib. III. pag. m. 371. n. 4.*, in quolibet liquore etiam minori acrimoniâ prædito; tametſi, notante *Zwelffero*, ♂ à nullo menſtruo tam perfectè & citò ſolvatur, quàm à 🜁u ſulphuris aut vitrioli, vi cujus in vitriolum ſuum viride cryſtallinum abit, nam (ut verba ipſa *Zwelfferi loco paulò antè citat. pag. m. 335.* adducta mea faciam) ſi cum ⊕i ſimul atque vitrioli 🜁u ſolutionem ♂tis ſeu chalybis tentaveris, non æquè ſpecioſum nacturus es vitriolum, ſed quatenus volatilitatis ſimilitudine inductum, in abſtractione menſtrui periturum, exiguâ quantitate corporis ⊖ini ⊕lati relictâ: 🜊to ferrum quidem roditur, perfectè tamen (niſi ſæpiſſimè recens affundatur) non ſolvitur, nec in vitriolum ejusmodi convertitur, quin potius in Crocum ſive pulverem flaveſcentem abit; ⊖ commune ferrum ſimiliter aggreditur, aſt ſolùm erodendo rubiginem & Crocum è ferro elicit. Sed ut revertar ad memoratam antè calcinationem immerſivam, per eandem parari ſolet quidam Crocus Martis aperitivus, vel affundendo limaturæ Chalybis 🜊ti deſtillati vini acerrimi tantũ, ut tota madeat, & permittendo ſtare donec 🜊tum ad ſiccitatem abſumptum fuerit, ſiccam poſtea limatu-

D ram

ram & 🜊to deſtillato vini inebriatam pulveriſando, & (poſtquam ſepties hæc operatio peracta fuerit,) poſtremò ſuprà marmor lævigando; vel uti *Zwelfferus* tradit, coquendo limaturam ♂tis in vaſe terreo cum ſ. q. 🜊ti deſtillati acerrimi, donec illam in fundo vaſis leviuſculam & quaſi ſolutam deprehendamus, quæ dein ulterius exſiccari uſuique aſſervari poteſt. Huc pertinet etiam ille Crocus *Zwelfferi*, quem habet in *Animadverſ. ad Pharmacop. Auguſt. pag. 457.* ſub titulo, Crocus ♂tis ex Ol. ſulphuris, & paratur ſequentem in modum: ℞. limaturæ ♂tis ℥j. diſſolve in 🜩us ſulphuris acidi ℥viij. digere per noctem, & deſtilla per alembicum 🜩um ſulphuris ex arenâ, reverbera dein leni igne per tres aut quatuor horas, & ſerva. Leguntur equidem alii adhûc ſimili per calcinationem immerſivam modo parandi ♂tis croci paſſim in Authoribus, quos brevitatis ſtudio, & quia fermè omnes cum dictis conveniunt, nunc transimus. Hîc autem omninò mentio facienda eſt Vitrioli martis factitii, ita elaborandi: ℞. limaturæ ♂tis pur. ℥ij. affunde repetitis vicibus ob effervescentiam 🜩 vitrioli ℥vj. Aq. pluvial. calid. deſtillat. ℔ iß. poſteà benecommixta digeſtioni arenæ calidæ per biduum committe, usque dum, limiturâ martis aliquousque ſolutâ, liquor vireſcere conſpiciatur, quem per filtrum trajectum in patinâ lapideâ vel terreâ fac exhalare ad dimidium, vel donec cuticula appareat, reſiduum autem aëri frigido expone, usque dum cryſtalli virides concreſcant vitrioli martis, factitii ſcil., nomine venientes, inter chartam duplicatam exſiccandi & in vitro optimè clauſo asſervandi. Unde patet vitriolum hocce martis produci ab acido 🜩us vitrioli martem corrodente, & cum eodem in ſubſtantiam cryſtallinam ſeſe coagulante. In-

tereà

tereà ſub præparatione ♎tus vitrioli affusâ attemperandus eſt aquâ, tùm ut ignea aliàs futura nimisq́; impetuoſa effervefcentia coërceatur, tùm ut hinc povenientes cryſtalli faciliùs pro lubitu iterum diſſolvi poſſint, experientia, namque teſtatur, quod niſi ♎tui vitrioli aqua admixta aut mox poſt inſtillatum ♎um vitrioli ſolum aqua calida ſuperaffuſa fuerit, tales cryſtalli difficulter ſolubiles emergant.

XXXII.

Hæc Vitrioli martis factitii præparatio manu nos quaſi ducit ad Vitriolum martis nativum, quod reperitur in terræ ſuperficie, vel ſub formâ jam perfectâ vitrioli juxta ♂tis venam, (unde mater ♂tis quibusdam audit) vel ſub formâ lapidis ſulphurei pyrites dicti. Illud gignitur, quando ♎ ſulphuris acidus vel ſub fumi facie ex infimo terræ gremio per poros terræ mediæ penetrans, vel jam in ipsâ ♂tis minerâ præſens, ipſam ♂tis venam arrodit, huicque rubiginem infert, ex quâ temporis ſucceſſu dein creſcit ſuccus ſeu concretum ſalinum viride vitriolum martis dictum. Hoc Goslariæ inprimis hunc in modum elicitur, contunduntur lapides, vitriolum ejusmodi in ſinu gerentes, calcinantur & calcinati aëri exponuntur; hinc vel ſpontè effloreſcit vitriolum, vel cum aquâ elixiviatur, & in cryſtallos ſalinos virides vi frigoris abire cogitur.

XXXIII.

Uſus hujus vitrioli martis nativi & factitii eſt maximè Medicus, isq; vel Generalis vel Specialis. Generalis eſt, ut aperiat, attenuet, lumbricos fuget, bilis æſtum corrigat, putredini reſiſtat, obſtructiones Hypochondriorum reſeret, menſtrua ſuppreſſa promoveat, quin diverſimodè præparatum etiam adſtringat, item vomitum moveat &c.

& poteſt teſte *Zwelffero Mantiſſ. Spagyr. Part. I. cap. III. pag. 335.* in ſubſtantiâ à gr. v. ad vj. vel vij. in vehiculo conveniente propinari. Extrinſecus Errhinum præbet naribus inditum, ſcabiem & alia cutis mala tollit, hæmorrhagias ſiſtit, alvum adſtringit, ſiccat, ſimilesq; uſus præſtat.

XXXIV.

Specialis vitrioli martis nativi, ut & artificialis, uſus habetur, ut ex illo varia produci poſſint medicamina, quorum uſitatiſſima ſpectabimus. Imum ergo ſit ⊖ vitrioli Nitratum Schröderi, quod ita ſe habet: ℞. vitrioli ♂tis & ⊖ ⦶i depurat. āā. ℔j. *M*ixta colloca in ollâ ignem ſuſtinente operculo ſuo munitâ inter prunas ardentes per 7. aut 8. horas. Quod reſtat materiæ bulliat in aquâ communi ad diſſolutionem usque, filtretur, evaporet ad cuticulam, tum in frigido cryſtallos expecta Vomitorios, quorum doſis erit à ℈j. ad ℈ij. & ʒj. in Cachexiâ, Hydrope, calculo, ſuffocatione matricis, menſium retardatione. II. Crocus martis vitriolatus, qui cum adſtringente paria facit & paratur, ſi vitriolum martis in crucibulo igne aperto in pulverem rubentem calcinetur. III. Ros vitrioli, qui conficitur recipiendo vitriolum martiale crudum, & eliciendo inde in MB. per cucurbitam Rorem, qui ad ℥ij. internè ſumptus prodeſt in Cephalagiâ, Ophthalmiâ, ſanguinem aduſtum mitigat; externè putredini & inflammationi reſiſtit, ſcorbuticis oris ulceribus eſt proficuus, item facit ad tincturas extrahendas ex floribus violar. roſar. bellidis &c. IV. ♎ vitrioli vulgatiſſimus, qui deſtillatur calcinando vitriolum, ut humiditatem ſuperfluam amittat, deinde pulveriſatum immittendo retortæ optimè loricatæ & igne initio leni, dein verò auctiori & tandem fortiſſimo, appoſito recipien-

cipiente capaciſſimo ▽æ frigidæ pauxillo repleto, deſtillationem urgendo tam diu, donec ſpiritus vitrioli omnis ſub nebularum facie in vas recipiens tranſierit, qui frigefactus eximitur & uſui reſervatur, proficuus in Cephalalgiâ, & febribus, ubi bilis ⊖ volatile acre vehementer peccat, in dolore ventriculi, cujus fermentum reſtaurat, in Apoplexiâ & Epilepſiâ, in obſtructionibus denique omnibus, viſcerum inprimis & renum, viſcoſitatem pituitoſam cauſam agnoſcentibus, quam incidit & attenuat, ſi à guttulis vj. ad x. xij. & xvj. in vehiculo congruo uſurpetur: Reſiduum à deſtillatione prædicti ſpiritus vitrioli caput mortuum, (è quo ejus ſpiritus totus unà cum oleo rubro totâq; radicali humiditate extremâ vi ignis biduò continatâ expulſus fuerit) *Zwelffero Mantiſſ. Spagyr. Part. I. cap. III. pag. 336.* verus ac legitimus Crocus martis adſtringens creditur, liber ab omni ſalſedine, ſolâ virtute exſiccante & adſtringente gaudens, inprimis ſi ſine ullâ humectatione aſſervetur & ab omni aëre humido præſervetur, ne attractione hujus ſuam naturam totam immutando ex adſtringente aperiens evadat, aliàs immoderatos & cruentos alvi fluxus & hæmorrhagias quaſcunque ſiſtens cùm intrò aſſumptus tùm externè vulneribus manantibus inſperſus. V. Spiritus vitrioli eſſentificatus *Zwelfferi*, quem deſcribit *in Append. ad Animadverſ. Pharmacop. Auguſtan. pag. m. 55.* & breviter ita paratur: ⊖is gemm. contuſ. ℥iiij. induntur retortæ vitreæ & affunduntur ſpiritus vitrioli ſummè dephlegmati ℥vj., quæ mixta per arenam in vas recipiens amplum ex retortâ deſtillantur ad ſiccitatem ⊖is gemmæ, & ſpiritus in vitro bene clauſo ſervatur, vel ob volatilitatem ſuam cum aliis liquoribus ſcopo Medici inſervituris commiſcetur, & prodeſt in Nephriticis & Colicis dolori-

loribus, plurimisque inſuper obſtructionibus medetur. VI. Spiritus vitrioli volatilis, quem deſcribit *Cl. Frid. Hofmannus in Clav. Schröder. pag. m. 357.*, ſcil. recipitur vitriolum viride crudum, ſolutione ac coagulatione depuratum, deſtillatur per alembicum ex arenâ ad ſiccitatem decies cohobando, digeritur poſteà aliquandiu ſub alembico cœco, deſtillatio, cohobatio, digeſtio toties iteratur, donec ſtriæ in alembico appareant, exinde ſpiritus prodit ſtriatus inſtar ſp. vini. Sed hic ſpiritus quamvis dicatur in Epilepſiâ profligandâ proficuus, minimè tamen experientiæ id reſpondere ab *Hofmanno l. c.* notatur; quapropter ei ſuccedit ille, quem habet *Schröder. in Pharmacop. Lib. III. pag. m. 478.*, ita componendus. Solutum vitriolum cum aquâ purâ coque in lebete ferreo per 2. aut 3. horas, & ad libras ſingulas ſoluti vitrioli adde limaturæ martis ℥j. remove ab igne, & ochra limaturæ ſeſe implicabit poſt refrigerationem, id ter repete cum novâ limaturâ ſingulis vicibus ter ochram ſeparando, cryſtallos verò martis reſtantes impone retortæ lutatæ, dando ignem per gradus, usque dum vapores albi recipiens oppleant, tunc ceſſa, & deſtillatum ſuper caput mortuum cohoba in novâ retortâ, ac deſtillationem & cohobationem toties itera, donec elegantiſſimum ac penetrantiſſimum in obſtructionibus variis maximè proficuum nactus fueris ſpiritum. VII. Spiritus vitrioli dulcis, qui fit affundendo vitriolo benè calcinato vel 🜊tum deſtillatum vel 🜂um vini, per tempus digerendo & per retortam l. a. 🜂um proliciendo, qui prodeſt in calculo, morbis tartareis, catarrhis &c. ſi ejus ℈j. in vehiculo conveniente uſurpetur. VIII. Spiritus vitrioli coagulatus, qui Pharmacopœis quibusdam in uſu eſt, & paratur vel affundendo terræ ſigillatæ 🜂um vitrioli, quæ mixta ſi ſtent in loco frigido,

do, coagulantur, inq; calido iterum ſolvuntur; vel commiſcendo ſpiritum vitrioli cum variis ⊖ibus, v. g. ⊕i, ipſius ⊕li &c. cum quibus facillimè poſt ritè peractam deſtillationem loco frigido coagulatur. IX. Ol. vitrioli dulce, quod fit ſolvendo vitriolum in Ol. tartari p. d. ac abſtrahendo, materiamq; relictam iterum ſolvendo cum ♒u ⊖is communis, atq; redigendo in maſſam cum cremore Tartari, hincq; pellendo per retortam; crediturq; hoc Oleum eſſe diaphoreticum inſigne, pollereq; vi leniter adſtringendi. X. Ol. vitrioli rubicundum, ad quod conficiendum ℞. Vitrioli ad flaved. calcinat. part. j. Silicum groſsè contuſor. part. ij. Sp. vini q. ſ. ut mixta redigantur in pultis formam, deſtillentur dein per retortam, donec rubicundum prodeat oleum, cujus uſus potius in Metallurgiâ quam Medicinâ celebratur. XI. Sulphur vitrioli anodynum, quod fit, quando vitriolum ♂tis ſ. a. ad rubedinem calcinatum miſcetur, & digeritur aliquandiu cum anaticâ parte ✳ci, & inde demum flores crocei per repetitas cohobationes ſublimantur, qui flores ſi aquâ ſimplici ſolvantur, & ſolutio filtretur, relinquunt pulverem rubeum genuino vitrioli ſulphure prægnantem; vel ſi è vitriolo non calcinato deſtillatur ejus ſpiritus volatilis, uti moris eſt, qui poſteà commiſcetur cum ✳co & deſtillatur denuò, ubi poſt operationem invenitur in fundo ⊖✳cum ſulphure eodem vitrioli permixtum, quod ſulphur ſi à ⊖e aufertur, & cum ſpiritu vini cohobatur, idem obtinetur Anodynum præſtans in Arthritide & morbis ab irritatione ſpirituum per ſpicula ſalina vellicantia factâ provenientibus, dum illa ſalia abſorbet, & humorum ♒uumq; mobilitatem nimiam coërcet. Huc pertinent etiam XII. Nitrum martiale Aperitivum, Nitrum cachecticum chalybeatum, & Tartarus

chaly-

chalybeatus *Zwelfferi.* Nitrum aperitivum ita ſe habet: ℞. Vitrioli martis legitimè cum ſp. vitriol. parati ℥ij. Nitri puriſſ. roſat. cum recent. roſis parati ℥vj. Mixta ſolvuntur in ſucci Endiviæ, Cichorii ſylv. depurat. ãã. ſ.q. & vel abſtractione ſucc. repetitâ cryſtalliſationi exponuntur, vel exhalatione totius humiditatis in ⊖inam conſiſtentiam ſubdulcem reducuntur. Prodeſt Nitrum hoc aperitivum Hepati à ſanguinis tranſeuntis æſtu nimium calenti, ejusq; obſtructiones reſerat. *Vid. ibid. p. m. 405. & ſeq.* Nitrum cachecticum chalybeatum paratur, recipiendo ⊖ prunell. ℥iijß. Vitrioli mart. ℥ij. Arcani duplicati ℥ijß. iſthæc terendo ſubtiliſſimè, & immiſſa Cucurbitæ vitreæ in arenâ, calore per gradus aucto, aliquandiu calcinando, ad rubedinem ultimo igne fortiori, ut liquentur in maſſam, quæ frigefacta eximenda, & ſub lapidis rubicundi facie aſſervanda, cujus vires ex ipsâ denominatione patent. Tartarus verò chalybeatus ita conficitur: ℞. Vitrioli ♂tis cum ſp. vitrioli vel cum ſulphure parati ℥ß. ſolve in ſucci endiviæ recenter expreſſi & depurati ſeu ſucci acetoſellæ ſ. q., ſolutionem hanc incorpora cum cremoris ſeu acidi tartari ℥iij. ac in vitro calore leniſſimo exſicca & asſerva; prodeſt in obſtructionibus Hypochondriorum & ſuppreſſione menſium, aperit & alvum laxat. *Vid. ibid. p. m. 412.* Reſtant equidem adhuc alia quamplurima ex vitriolo parabilia medicamina, ſed illa, quia maximè ex vitriolo veneris ortum habent, & ideò non ſunt noſtri inſtituti, hîc relinquimus, ſufficere putantes, ſi de illo vitrioli uſu quædam adjecerimus, quem in acidulis exhibet, dum harum baſin plerumq; conſtituit.

XXXV.

Fiunt autem *Acidulæ Naturales* (docente *Excell. Dn. D. Ettmüllero p. m. in Chemiæ Rational. ac Experimental. Curioſ.*

Lib. I.

Lib.I. cap.11.) quando aqua, quæ cryptas & meatus terræ tranſit, imprægnatur à ♎u quodam ⊖ino, ſive uti *Paracelſus* & *Helmontius* loqui amant, à ♎u acido eſurino ſulphuris embryonati, imprægnata namq; ſi attingit venas metallicas inprimis ferreas, arrodit illas, & earum partes vitriolicas extrahit ac ſecum rapit, unde apparet acida ſeu parum amaricans; ſi verò dicta ∇a imprægnata à ſpiritu ſulphuris acido attingit venas ♀eas, illas etiam arrodit, & earum vitriolum extrahit ac abſorbet, ſed hujus ſapor maximè nauſeoſus exiſtit. Nonnunquam etiam acidulæ profluunt, ſi aqua illa terram permeans attingit jam in ſubſtantiâ præſens & perfectum, id eſt, jam à fumo ſulphuris acido ex ♂tis minerâ prolicitum & concretum ♂tis vitriolum, idemq; ſolvit & ſecum abripit. Patet inde ultrò acidularum uſus, nam ratione ſpiritus acidi ſulphurei ſunt naturæ penetrantis, inciſivæ, & hinc maximè diureticæ; ratione venæ ♂tis corroſæ vim habent ſalia ſylveſtria in corpore humano oberrantia acida, auſtera, aut alio modo nociva corrigendi, inq; primis viis ſtabulantia abſorbendi, inprimis in hypochondriacis, ſcorbuticis, & ſimilibus affectibus. Nam ſimulatq; potantur acidulæ, accurrunt ad terreſtrem venam ♂tialem in acidulis exiſtentem ⊖ia vitioſa corporis, quæ cum eâ ſe unientia abſorbentur, & per alvum, nigricantia propter 🜖tatum ♂tiale cum ſalibus ſylveſtribus, ſecernuntur. Porrò acidularum aciditas venas meſenterii penetrat, omnes meatus reſerat, abſtergit, & corpus univerſum mundificat, hinc illæ in Morbis Chronicis conducunt, uti in Scorbuto, malo Hypochondriaco, Ictero nigro, in quibus affectibus ad acidulas tanquam ad ſacram Anchoram confugiendum eſſe vult *Excell. Dn. D. Ettmuller. loc. paulò antè citato,* inprimis ſi in loco originis, debito

E modo,

modo, & ab iis potentur, qui nec in phthiſin proni ſunt, nec de laxâ ventriculi debilitate conqueruntur.

XXXVI.

Jam ſicuti Vitriolum Martis inſervit Acidulis Naturalibus, ita etiam ſuam quaſi ſuggerit eſſentiam *Acidulis Artificialibus*, quæ licet diverſimodè parentur, ferè tamen utrobiq; vitriolum martis nativum intrà ſuam compoſitionem recipiunt. Uſitatiores modi, ab ante citato *Cl. Ettmüllero* etiam approbati, ſunt ſequentes. Nempe enim vel extinguitur ♂ ignitus pro extrahendo ejus vitriolo acidum ſaporem fundente in Vino Rhenano & propinatur. Vel limatura ♂tis miſcetur cum 🜊to, aut hydromelite, addito parum vitrioli, dein diluitur cum ſ.q. ▽æ, & exhibetur in Morbis Chronicis. Elegantiores tamen meritò cenſentur illæ, quæ parantur cum phlegmate vitrioli acidulo, limaturæ martis affuſo, aut ex vitrioli Martis cryſtallis in phlegmate proprio ac vino diſſolutis. Adhæc ſunt Medici, qui ex Clyſſo ♁ii ſulphureo à *Schrödero Pharmacop. Med. Chym. Lib. III. c. XVIII. de ♁io §.20. pag. m. 431.* deſcripto, acidulas Artificiales parant hunc in modum: Accipiunt nempe phlegma vitrioli & commiſcent cum Clyſſo hoc ſulphureo, ex anaticâ parte ♁ii electi, ⊖is nitri puri, & ſulphuris puri parato, quæ mixtura acidularum naturalium vice uſurpata habet vim alvum & urinam pellendi, & ſi in fervore totius maſſæ ſanguineæ, uti in febb. malignis, cum ſero lactis uſurpetur, vel julapiis aut potui ordinario addatur, vim refrigerandi; vid. *Cl. Frid. Hofmann. in Cl. Schröd. §.182. pag. m. 318. Rolfincius* inſuper *Diſſert. Chem. VI. cap. VII.* alias recenſet acidulas martiales, parandas vel ex ▽ fontan. ℔jß. & TRæ ♂. ℥ij. per repetitam tranſvaſationē exactè mixtis, vel ex ▽ fontan. Menſ. j. & ſpir. vitrol. mart. q. ſ. ut acidulus acquiratur ſapor.

XXXVII. Ne-

XXXVII.

Neq; ſilentio hîc prætereundæ ſunt *Thermæ* ſeu ▽æ hoc ♂ vitriolo imprægnatæ; ſed cùm paucæ dentur, quæ non etiam ex aliis mineralibus ſint compoſitæ, in genere de Thermis ſciendum eſt, illas gigni, ſi ▽ vel in ſuperficie terræ fluviorum cæterorum more curſum obtinens, vel ſub terrâ repens, accedat vel ad mineram alicujus metalli, vel ad jam perfectum metallum vel ad eorundem partes minerales, ut alumen, nitrum, ſulphur & ipſum vitriolum, & vel ex attritu particulas mineræ & metalli, vel ex ſolutione mineralium dictorum portiones ſecum devehat. Jam verò nos ſpeciatim juvabit eſſe occupatos circa illas, quæ potiſſimùm de vitriolo ac ipſo ♂tis metallo participant. Et tales quidem paſſim dantur in Terrarum orbe: ſic fluvius ille Alba, ut & Lauteria, nec non Blaw dictus fluvius in Sueviâ, ſinguli ad exortum ſuum meræ ſunt ▽æ vitriolicæ. His accedunt amnes illi ferrei, qualis datur in palatinatu Heidelbergenſi proximè ad vicum Erlenbach in prato quopiam curſitans; item Ombach ad Sulzmuthum in Valle S. Georgii; item Fons Novus (Neubrunn) dictus in Sylvâ Nigrâ (Schwartzwald/) item Balneum Neapolitanum Balneum de Ferris dictum; item Balnenm Bertringorum, Galdanellæ, Galdenarum, Balneum de Avione, de Grottâ, Cruciatorum, item Balneum de Villâ, Balneum Reginæ, Balneum de Aquis &c. Thermæ hæ omnes efferveſcentiam ſuam à validâ & violentâ partium metallicarum vel mineralium per ♎us ▽æ alluentis latentes factâ ſolutione concipiunt, & eandem, quam à minerâ, minerali, vel metallo ſuo habent, virtutem exercent: adſtringunt ſcil. & aperiunt, exſiccant, obſtructiones tollunt, ventriculi tonum reſtaurant, detergunt, & omnia, quæ ipſa mi-

nera, metalla & mineralia, quorum portiones ſecum vehunt, faciunt, operantur pariter.

XXXIIX.

Hinc ſi deficiunt in Regione aliquâ Thermæ & aquæ hæ minerales & metallicæ naturales, poſſunt ſubſtitui *Artificiales*, inprimis externè pro balneis uſurpandæ; ſic pro Thermis vitriolicis naturalibus poſſunt arte confici aliquæ ex aquâ ſimplici cum vitriolo martis vel nativo vel artificiali ſoluto commixtâ; loco illarum, quæ ipſas martis metalli partes continent, parare licet alias, limaturæ martis portiones ſubtiliſſimas aquæ ſimplici calidæ inſpergendo aut bacillos martis candefactos in aquâ calidâ ſimplici extinguendo & ſimiliter.

XXXIX.

Obvenit jam *Calcinatio Martis humida Vaporoſa*, per quam iterum fieri poteſt Crocus alius martis aperitivus, uti docet *Schröder. Lib. III. p. m. 371.*, hunc in modum: Laminæ ♂tis ſupra aquam fortem in Cucurbitâ clauſâ ſuſpenduntur, cucurbitaque in arenam calidam collocatur, & ſic vi vaporum acidorum laminis paulatim adhæret Crocus pede leporino abſtergendus. Poſſet hoc meo judicio etiam fieri in deſtillatione 🜍 ſulphuris per campanam, ſi ſcil. martis laminæ ſuſpenderentur in cavitatem campanæ, ut fumus ſulphuris acidus eas attingere & arrodere ſicq; crocum prolicere poſſet.

XL.

Per *Calcinationem* tandem *Illinitivam* varia iterum Crocorum ♂tis parantur genera, quæ inter mihi primum obvenit Crocus martis ſaccharinus albus *Rolfincii*, quem in *Diſſ. ſuâ Chymic. VIta cap. X.* ita deſcriptum lego: ℞. Laminas Martis latas & amplas, obline cum ſpiritu ſulphuris vel vitrioli bis, ter, quaterve, & in calore leni ſen-

ſim effloreſcet Crocus albicans, qui dulce nonnihil ſapit, hunc ſiccum collige & doſi gr. ij. aut trium in liquore conveniente Epaticis & Spleneticis, quin & virginibus inprimis cachexiâ laborantibus, propina. Huic accedit Crocus Martis Aperitivus cum ſalibus *Doctris Michaëlis*, qui fit aſpergendo martis laminas cum ſale aperitivo quocunq;, v. g. ſale abſynthii, arthemiſiæ, fœniculi &c. in aquâ ſoluto, donec Crocus appareat abſtergendus & ſiccandus: idem negocium facilius ſuccedit, ſi limatura ♂ recipiatur fina, & dictis ſalibus ſolutis conſpergatur, donec in Crocum vertatur. Recens quidem Autor *Joh. Franciſcus Vigani in Medull. Chymiæ* experimentis egregiis auctâ *pag. m. 54.* ope illinitionis Crocum ſuum parat adſtringentem; nempe enim laminam ferri ungit cum Ol. Caryophyllorum deſtillato, & laminam dictam ponit in cellâ vinariâ ſupra diſcum vitreum, usque dum crocus appareat, qui rite collectus conſervatur ad uſum & operatio hæc repetitur ad libitum. Huc pertinent illi quoque ♂tis Croci, qui illinitione ſpiritus aluminis, ⊖is ✳ci, nitri, & aquæfortis parantur, quos tamen nonniſi extrinſecus in exſiccandis vulneribus & ulceribus humidis ac hæmorrhagiis ſiſtendis adhiberi volunt *Schröderus* & *Hofmannus*.

XLI.

Jam verò cùm mentio ſæpius in præcedentibus à nobis facta ſit Crocorum ♂ adſtringentium & aperitivorum, nunc inquirere è re erit, à quonam principio diverſitas effectus dependeat? Sciendum igitur eſt *Crocorum Martis Adſtringentium* vim ex eo profluere, quòd martis ſulphur præ ſale ejus vitriolato exaltetur, hoc autem potiſſimùm fit, ſi ⊖ iſtud quàm maximam partem ſive per validam calcinationem ſive ſimilem modum in au-

ras abigatur, ſic enim ſulphur hoc fixius & purius in Crocis talibus ſub terræ ſubtilioris facie apparens, & reverà portiones ſibi admixtas terreas complures habens, à ⊖e ſuo vitriolato, aliàs vi aperitivâ gaudente, liberatum, poteſt adſtringens evadere, dum partim ex ſuâ propriâ naturâ partim ob terreſtreitatem omnes humores nimis mobiles aut acidos abſorbet, viſcerum aut vaſorum fibras conſtringit, ſimulq; malis plurimis exinde provenientibus medetur. Externè verò magno cum uſu hi croci uſurpantur in Dyſenteriâ, ſi cum granis aliquot vitrioli martis Theriacæ Andromachi vetuſtæ commiſceantur,& ſuper alutam extenſa umbilico imponantur. Contrà *Crocorum Martis Aperientium* efficacia videtur conſiſtere in exaltatione ſalis martis vitriolati, nempe ſi hoc debito modo ſit prolicitum, ita ut tàm ſulphur quàm terram antecellat, mecum conſentientibus *Excellentiſſimis & fide digniſſimis Viris Cl. Zwelfſero in Animadverſ. ad Pharmac. Auguſt. pag. 459. Dn. D. Wedelio Pharmac. in A.F.R. pag. m.115. th.6. & hujus Diſputationis Nobil. Dn. D. Præſide in Colleg. ſui Chymici Privat. Sect. II. proc. 83.* Ceterùm croci dicti aperitivi potiſſimùm aperiunt, dum obſtructiones viſcerum, viarum, vaſorum & meatuum, blandâ ſuâ aciditate humores viſcidos lentos & tenaces incidendo & attenuando, tollunt; nihilominus certo reſpectu quandoq; etiam adſtringunt, dum e.g. bilis ſalinæ volatilis acris aut aliorum humorum conſimilium motum ac efferveſcentiam cohibent. Intereà quoniam Aperitivi tum ſulphurati tum vitriolati martis croci ructus nidoroſos pariunt, & nauſeam nonnunquam in ventriculo concitant, dudum hisce incommodis præviſum eſt à Viris Clariſſimis, *Quercetano, Hartmanno, Rolfincio,* & aliis eorum ſequutoribus, dum Crocos hoſce non

ſolos

ſolos ſed cum ſtomachicis & aromaticis propinant; hinc laudati Viri Pulverem ſuum Cachecticum parant ex Croci martis aperitivi ℥ij. Fecul. ari ʒiij. Cinamom. acutiſſ. ℥ß. fol. ☉ri n. iij. Sacchari Canar. q. ſ. cujus doſis ℈ß. *Excellentiſſ.* verò *Wedelius* pulverem ſuum cachecticum conficit ex croco martis Aperitivo vulgari, Radic. ari, & Ol. Cinamomi, quem moderni maximè ſequuntur.

XLII.

Operationi ante propoſitæ, Calcinationi ſcil. Illinitivæ, proximè accedit *Præparatio Martis* IV. *Salificatio* ſeu *Cryſtalliſatio*, quæ rurſus variis perfici ſolet modis: *N. de le Febure* in ſeinem Chymiſchen Kleinod/ *pag. m. 612.* ⊖ martis cryſtallinum ſubdulce ita parat, recipit Limaturam chalybis, aſpergit ei ✚tum deſtillatum acerrimum, usq; dum ſub formâ pollinis appareat, dein in arenâ calidâ exſiccat, exſiccatam in porphyrite terit, tritam iterum cum aceto humectat, & hoc repetit tamdiu, donec ſal martis dulce ſapore cognoſcatur, tum pulverem indit Cucurbitæ & affundit phlegmatis ✚ti tantum, ut ad digitos aliquot ſupereminea, poſteà committit arenæ, ut coquatur; evaporato nonnihil phlegmate aliud recens phlegma calidum pro meliori extractione affundit, hocq; ſi ⊖e ſatis imprægnatum deprehenderit, frigefactum filtrat, filtratū per MB. abſtrahit ad dimidiæ partis remanentiam, quam in Cucurbitâ frigori expoſitam in cryſtallos abire permittit, his exſiccatis affundit ſpiritum vini & Balneo Vaporis per 7. dies committit, quo facto ſpiritum vini abſtrahit, ut in fundo vaſis remaneat ſal martis elegantiſſimum cryſtallinum, incidendo aperire obſtructiones varias potentiſſimum, ſi à gr. iv. ad xx. in juſculo, decoctis, & aliis cum morbo convenientibus ▽is & vehiculis uſurpetur. Idem *Autor loc. cit. pag. m. 616.* conficit etiam

Cry-

Cryſtallos Martis rubros, dum immittit Cucurbitæ arenæ impoſitæ bacillum ferreum pondere ℥vj. cui affundit aquæfortis ex vitriolo & nitro paratæ, cumq; nitri ſicci ℥iij. denuò commixtæ ℔j., dein ſubjicit △em lentum, ut diſſolutio ſuccedat facilior, cum quâ obveniens effervescentia ſi paulatim remiſerit, ſucceſſivè affundit ⊕ti acerrimi calidi ℔ß., & quod in fundo ſubſedit ſemper agitat, diſſolutumq; per dies tres in MB. digerit, ut rubedinem induat, quâ visâ per chartam filtrat & tertiam partem menſtrui in MB. abſtrahit, reliquumq; loco frigido committit, donec cryſtalli proveniant rubri & pellucidi, lento calore exſiccandi, qui à gr. vj. ad xx. vel xxx. pro ſcopo aperiendi in decoctis aut aliis vehiculis propinari poſſunt. *Schröderus Lib. III. pag. m. 376.* ſal martis ſubdulce parat affundendo calci ſeu croco martis per Aquam Regiam facto ▽am calidam, dein imprægnatam filtrando & coagulando, vel penitus inſpiſſando, reponendoque in locum frigidum ad cryſtalliſandum. Et hunc in modum ex pluribus martis crocis, ſcoriis, eſſentiis & tincturis, vel affuſione aquæ calidæ, vel inſpiſſatione, & coagulatione, vel abſtractione phlegmatis nimii, ſal martis poteſt elici & cryſtalliſari. Hi verò cryſtalli, dum aciditate ſuâ gratâ ſanguinis æſtum, imprimis à bile nimis volatili acri ortum compeſcunt, in febribus, item ob virtutem quam habent incidendi & aperiendi, in obſtructionibus variis, cum liquoribus convenientibus diſſoluti loco acidularum Naturalium uſurpantur, vel cum aliis ſcopo Medici inſervientibus medicamentis miſcentur.

XLIII.

Salificationi ordine ſuccedit *Quinta Martis præparatio*, quæ dicitur *Volatiliſatio*, & peragitur potiſſimùm

per

per *Deſtillationem.* Per hanc ergo producitur I. *Aqua Martis*, quæ ſecundùm *Schröder. loc. paulò antè cit. p. m. 372.* fit, Limaturam Martis exponendo aëri humido in cellâ aliquandiu, & deſtillando ex retortâ, ubi acquiritur aqua martis ſal paucum redolens. Cujus Proceſſus ratio conſiſtit in eo, quod aër humidus ⦶oſus limaturam aliquo modo rodendo ſolvat, quæ ſoluta deinceps ignis vi liquorem aquæ ſimilem de ſeſe prodit, ad partes obſtructas maximè proficuum. II. *Spiritus Martis*, qui fit mineram martis deſtillando per retortam, & copioſus producitur, ſi minera abundet vitriolo martis nativo, nam in hoc tota exiſtit ♎ hujus eſſentia, cujus ope etiam cum ſpiritu vitrioli martis fermè paria facit. III. *Oleum Martiale album*, ſeu uti rectè monet *Frid. Hofmann. in Clav. pag. m. 227.* ♎ ⊖is ♂tialis, qui paratur ♂tem ſolvendo in ♎u ſalis communis, ſolutumque deſtillando per retortam; vel ſpiritum ſalis Limaturæ ♂tis infuſum & aliquot dies leni calori expoſitum colando, colatum coagulando, & demum per retortam terream deſtillando, ut ſpiritus prodeat caloris aurei ſubflavus; vel ſecundum *Zwelffer. Mantiſſ. Spagyr. Part. I. cap. 3. pag. m. 340.* commiſcendo Limaturæ ♂tis puri ℔iiij. cum ſalis gemmæ ℔ij, mixta immittendo retortæ vitreatæ loricatæ, & in igne aperto per gradus deſtillando ad ſpiritus & olei expulſionem, quæ externè podagram leniunt, fiſtulas & cancrum ſanant, internè verò Hydropi medentur. IV. *Oleum Martiale rubrum*, quod paratur, ſi ſolutio ♂tis cum ſale communi facta imprægnatur cum cremore tartari, vel cum tartaro crudo albiſſimo, & igne fortiſſimo ex Cucurbitâ vitreâ humili arenæ vel aquæ impoſitâ deſtillatur, ubi varii videntur colores inſtar caudæ pavonis, extillatq; primò liquor, igne dein adhuc fortiori

 oleum

oleum grave cum cryſtallis, qui per deliq. ſolvendi & liquori comiſcendi: Hoc oleũ leniter adſtringit & roborat, unde in Dyſenteriâ & aliis humorum, inprimis ſanguinis, fluxibus maximè præſtat, ſi à gutt. iij. iiij. aut vj. in vehiculo congruo adhibeatur; Liquor verò acidulus obſtructionibus viſcerum & vaſorum optimè medetur, & in febribus non ſine fructu propinari poteſt. V. *Oleum Martis ex Croco Martis* per reverberationem facto talem in modum prolicitur: ℞. Crocum ♂tis per reverberat: factum, eidem affunde ♌us vitrioli Philoſoph. q. ſ., digere & extrahe aliquoties recenti ♌u rubedinem, additâ ▽æ fontanæ ſ. q., tinctos liquores abſtrahe ad mellaginem, hanc ex Cucurbita non nimis altâ ♎a, & acquires flores, qui aëri humido expoſiti in liquorem aureum ſolvuntur, hicq; liquor vocatur martis oleum, & vel per ſe à gutt. j. vel ij. ad iij. vel cum arcano tartari mixtus ad gutt. v. x. xx. &c. cum appropriato vehiculo in tono viſcerum læſo, vomitu, dyſenteriâ, & aliis alvi, ſeminis, & urinæ fluxibus, item in Hæmorrhagiis variis tanquam ſummum obſtructivum cum ſucceſſu adhibetur. Et hunc in modum iterum ex aliis martis floribus ritè paratis confici poterit oleum, ſi vel per ſe aëri humido committantur ut fluant, vel cum menſtruo conveniente ſolvantur. Dictorum autem Oleorum ratio conſiſtit in aliquali martis ſolutione, quæ fit additione ſalis alicujus corrodentis, quod tum ſalinas tum ſulphureas martis portiones metallicas ſecum in ſublime rapit, & aquæ paucæ in excipulo contentæ immergendo commiſcet.

XLIV.

Volatiliſationi & Deſtillationi ſubſtituimus VItam *Martis Præparationem*, quæ eſt *Extractio*. Per hanc fiunt potiſſimùm ♂tis TRæ & Eſſentiæ, & quidem I. TRa

♂tis

♂tis adſtringens, quæ ſecundum *Cl. Zwelffer. Append. in Animadverſ. in Pharmacop. Auguſt. p. m. 60. & 61. & N. de Le Febure loc. cit. p. m. 613.* paratur, limaturæ ♂tis inſpergendo ♎um ♀is, hunc iterum abſtrahendo, abſtractum, ſi ſaporis ſit acidiuſculi, reaffundendo, ſi non, novum addendo, & hoc ter vel tamdiu repetendo, donec ♂ in rubrum tranſierit Crocum, cui in porphyrite lævigato & CCtæ indito ♎ ♀ affunditur ad eminentiam 4. digitorum, arenæ committitur pro extrahendâ Tincturâ rubrâ, quâ effusâ reſiduo novum affunditur menſtruum toties, quousq; colorem rubicundum induit, tandem menſtrua colorata commixta & filtrata committuntur *MBeo*, & ♎ ♀is abſtrahitur ad conſiſtentiam ſyrupi, reſiduo ſpiritus vini affunditur ad eminentiam 3. digitorum, ut calore arenæ extrahatur TRa, quâ filtratâ ejusdem pars tertia abstrahitur, & ſic remanet TRa denſior rubicunda ♂tis adſtringens, quæ ad gutt. iv. ad xv. & xx. in decocto Plantaginis aut aliis adſtringentibus exhibita in fluxibus alvi, ſeminis, & urinæ, dyſenteriâ, diarrhæâ, fluore mulierum rubro & albo, hæmorrhagiis narium, uteri, hæmorrhoidum, & ſimilibus prodeſt. II. *Tinctura Martis Aperitiva*, quam parat ante citatus *Febure l. alleg. p. m. 614.* vitriolum martis cum ♎u vitrioli & ▽ â pluviali factum & pulveriſatum commiſcendo cum anaticâ parte ⊖ tartari *Sennerti*, in mortario ferreo contuſi, (ubi ſtatim ſal hoc ſulphur mortarii ſub rubedine florum Croci extraxiſſe obſervatur,) commixta agitando, & ſi in formâ pollinis conſpiciantur, in aërem humidum, ut fluant, reponendo; liquorem demum per deliquium inde profluentem colligendo, veluti aperitivum & in obſtructionibus & morbis à tartaro oriundis, quem ſolvit, maximè proficuum, ſi à gutt. vj. ad xv. in juſculis aut decoctioni-

bus aperitivis ſumatur. Enimverò quoniam hic liquor crudus adhuc exiſtit, alio ulteriùs progredi licet modo: nempe materia illa aëri expoſita & fluens abſtrahitur ad conſumtionem humoris ab aëre profecti, cujus pondus reſtituitur per ♎ ♀is tantundem, dein digeritur, & iterum dictus ſpiritus abſtrahitur ad conſiſtentiam ſyrupi, cui affunditur ſpiritus vini tartariſatus ad eminentiam 4. digitorum, iterum digeritur & menſtruum coloratum frigefactum filtratur, à quo dimidia pars leni calore vel evaporatur vel abstrahitur, reſtante TRâ ♂tis aperitivâ, in obſtructionibus à tartaro ortis, & mucilaginibus viſcerum & ventriculi, quas blandè ſolvit, maximè utili, ſi à guttis v. ad xx. aut xxx. in liquoribus convenientibus exhibeatur. Cum hâc TRâ fermè coincidit III. *Tinctura Martis Aperiens tartariſata Rolfincii*, quæ paratur limaturæ martis & tartari crudi ana coquendo cum ſ. q. ▽æ fontan. puriſſ. in lebete ferreo, per 6. vel 7. horas bacillo ligneo nonnihil agitando, liquorem tinctum ſenſim decantando, ſubſidenti verò tartaro reaffundendo ▽am, coctionemq; & affuſionem tamdiu continuando, donec aqua affuſa non amplius coloretur. Liquor verò coloratus omnis ad medietatem usq; exhalare permittitur, cujus inſignis vis eſt aperiendi. Item IV. ejusdem *Rolfincii* TRa ex Vitriolo Martis ope terræ foliatæ tartari facta, quæ ita ſe habet: Vitrioli martis non calcinati pulveriſati & terræ foliatæ tartari partes æquales reponantur in cellam frigidam & humidam per dies 3, ubi aliquo modo miſtura fluida redditur, cui affundatur ſpiritus vini, quo affuſo ſtatim exſurgit TRa elegantiſſima, quæ à gtt. xx. & xxx. in juſculo vel vino ſumpta in obſtructionibus viſcerum magnarum eſt virium. Item V. illa *Zwelfferi*, ſub titulo *Tincturæ Martis veræ, Mantiſſ. Spagyr. Part. I. cap. III.*

cap. III. pag. 337. deſcripta, quæ paratur, ſi accipiantur Authoris ⊖ eſſentialis vini, è ſolo vino l. a. nullâ prorſus re peregrinâ adjectâ parati, (quod ſal pleriſq; interpretibus eſt ipſa terra foliata tartari) ℥vj, liquentur in vitro ſuper cineres calidos, vel in patellâ ferreâ igne blando ſubſtrato, dein immergantur ⊕li ♂tis legitimè parati ℥iij. vel ℥iiij. Facta mixtura ſtatim ab igne removeatur, & frigefacta contundatur protinus, relinquaturq; nonnihil expanſa in patellâ vitreâ aliquot dierum ſpatio aprico expoſita, ut effloreſcat & rubicundiſſima fiat, è quâ Mixturâ poſtmodum alembico vitreo immiſsâ cum ſpiritu vini Cinamomiſato vel ſolâ Cinamomi aquâ ſpirituosâ intra calorem blandiſſimum tinctura extrahatur rubicundiſſima ſanguinis inſtar, quæ per filtrum à ſedimentis ſuis ſecernenda, efficax eſt in obſtructionibus Hypochondriacis, Meſenterii, Pancreatis, Menſium, confortat hepar cum reliquis viſceribus naturalibus, morboque Virgineo & Cachexiæ medetur. Doſis à ℈j. ad ʒij. & ʒiij. extendi poteſt, & in juſculis, vino aut vehiculis naturæ & morbo gratis propinari. His ſuccedit VI. *Eſſentia Martis Aperitiva Zwelfferi*, quam conficit, Limaturæ ♂tis nullâ re peregrinâ permixtæ ℥iiij. circiter aut ℥vj., vitro amplo immiſſis, affundendo guttatim ſpiritus nitri optimi ℥iij. ſpiritus vitrioli rectificati ℥ij., ſpatulâ ferreâ materiam ſæpius in fundo commovendo, ne nimium indureſcat & vitrum rumpatur, ſpiritibus dein omnibus inſtillatis, diluendo maſſam, antequam nimis compacta fiat, cum phlegmatis vitrioli ſulphurei ℥x. vel ſpiritus ⊖is ✳ci acidi tantundem; ſic efficietur Eſſentia Rubicunda internè in obſtructionibus fermè omnibus à quâcunque causâ ortis maximè idonea, externè tumoribus nec non coagulis duriſſimis emolliendis & reſolvendis

 effi-

efficaciſſima. Cum hâc convenit VII. *Tinctura* illa *Manna Martis* dicta, quæ fit limaturæ ♂tis affundendo ſpiritum martis alcaliſatum, coloratum filtrando, & ad mellaginem abſtrahendo. Huc VIII. pertinent illæ etiam Martis *Tincturæ* & *Eſſentiæ*, quæ fiunt ferrum limatum vel laminas martis candefactas extinguendo cum aceto deſtillato Vini acerrimo aliquoties, ✛tum dein eſſentiâ martis imprægnatum filtratum infundendo CCtæ, abſtrahendo ad latitudinem trium digitorum, remanentiæ verò affundendo ſpiritum vini ſ. q. pro extrahendâ Eſſentiâ ♂tis, iterum ſpiritum vini tinctum filtrando, filtratumq; in Balneo abſtrahendo, usque ad ſyrupi liquidioris conſiſtentiam. *Joh. Fr. Vigani in Medullâ Chym. p.m. 54.* limaturam martis in crucibulo detinet magno △e, donec candeſcat, urinâ recenti extinguit, & per 24. horas per retortam deſtillat, ubi rubra & ſpiſſa prodit TRa, cum qua Luna tingitur colore aureo. Huic claſſi annumerari poſſunt Infuſa & vina chalybeata, quæ parantur, dum laminæ martis candefactæ aliquoties extinguuntur in vino Malvatico, vel uti *Schröderus Lib. III. pag. m. 375.* tradit, limatura ♂tis cum ✛ti deſtillati æquali parte, e. g. ana ℔j., coquitur in ſartagine ferreâ leni igne, ſemper agitando, donec ✛tum abſumptum ſit, hocque aliquoties repetitur, & ſicca limatura dein infunditur in Vini Malvatici ℔iiij. ℔v. aut ℔vj. digeritur per 14. dies atque interea ſubinde agitatur, liquor poſteà effunditur & ad uſum ſervatur, quem obtinet proficuum in obſtructionibus ſplenis tollendis & menſtruis provocandis ab ℥ß. ad ℥ij. adhibitus. Hodie etiam ſimpliciſſimo modo vina chalybeata redduntur, factâ ſolâ limatur. ♂ in Vino Rhenano aut alio infuſione. X. Sequuntur Aq. Chalybeatæ, quæ fiunt vel martem ignitum in aquâ

deſtil-

deſtillatâ aperiente, uti Aquâ Endiviæ, Cichorii, Fumanæ &c. vel in aquâ hordei vel cereviſiâ aliquoties extinguendo, & tales aperiunt, detergunt, humores craſſos tàm in ſplene quàm in venis meſaraicis aduſtos incidunt, & ſi in majori doſi ſumantur, per alvum leniter evacuant, nonnunquam etiam vomitum cient.

XLV.

Sed uti ex Marte crudo parantur Tincturæ & Eſſentiæ, ita etiam tales ex Croco, Cryſtallis, ſcoriis cæruleis, floribus tum martis crudi tum croci martis cum ✳co ♎atis, calce denique & Croco Martis calcinato confici poſſunt. Et quidem ex Croco, vel per Aquamfortem vel per Reverberationem vel per Cæmentationem cum ſulphure facto, affundendo ei vel 🜅um vini vulgarem vel 🜅um vitrioli philoſoph. vel acetum deſtillatum, per aliquot dies digerendo, donec affuſus liquor rubeſcat, coloratum filtrando vel decantando & ad oleoſitatem abſtrahendo; Ex Cryſtallis, illos ex limaturâ martis ope ſpiritus vitrioli factos in Crocum calcinando, tincturamq; affuſione aceti extrahendo & acetum nonnihil abſtrahendo; Ex Scoriis cœruleis, illis pulveriſatis aut per 24. horas calcinatis affundendo acetum acerrimum, vel ſpiritum vini, & ita extrahendo mediante digeſtione tincturam rubram, extractam filtrando & abſtrahendo, reſtantemque maſſam aliquoties aquâ pluviali edulcorando, & in formam pulveris (in cellâ tamen humidâ facilè liquabilis) ſiccando, qui pulvis pariter, uti tinctura, vim habere ſiſtendi omnes fluxus creditur; Ex floribus ſalis ✳ci ♂ tialibus, illos cum ſpiritu vini ſolvendo & digeſtioni aliquandiu committendo, quò pertinet tinctura illa *Zwelfero* ſedativum Archæi ex ſulphure ♎ato ♂ tiali dicta, quam in *Mantiſſ. Spagyr. Part. I. cap. III. pag. m.* 339. deſcriptam

ptam invenies; Ex Floribus Croci Martis per reverber. facti cum ⊖e ✻co ♎atis & edulcoratis, affundendo iis ſpiritum vini, qui poſt ſufficientem extractionem aliquatenus abſtrahendus; Ex calce ♂tis, id eſt illo reſiduo, à quo ✻cum ſexies vel pluries ♎atum ſit, illud extrahendo cum Spiritu vini, poſtmodum etiam decantando & aliquatenus abſtrahendo ; Ex Croco denique calcinato, irrorando illum cum ſpiritu vitrioli, digeſtioniq; arenæ committendo, donec ♎us exſiccatus ſit, pulverem dein aquâ fontanâ in arenâ calidâ per dies 3. macerando, filtrando, filtraturam inſpiſſando & cum ♎u vini TRam extrahendo. Dantur verò adhuc aliæ martis TRæ & Eſſentiæ, quas pariter recenſere è re erit: Ita *Cl. Timæus* Eſſentiam ſuam Hypochondriacam parat, recipiendo Limat. martis ſubtiliſſ. cum ſpiritu vitrioli ſ. q. irrorat. ℥ij. & poſtquam in vaſe vitreo per triduum ſteterit, affundendo Vini albi generoſi ℔ij. dein in digeſtionem reponendo per 7. dies, agitando quotidie aliquoties, demum Colaturæ infundendo Trochiſc. de Capparibus ʒvj. Rhabarb. ℥ß. Spec. Diarrhod. Abbat. ʒij. Diatrion. Santal. ʒj. Aromatic. roſat. ʒiß. Cremor. tartari ʒij. Fœcul. Bryon. Aron. ãã. ℈ij. ⊖is fraxini, Cichor. Abſynth. ãã. ℈j. Croci orient. ʒj. mixta tandem iterum digerendo in MB. per triduum, hinc colando, colaturam abſtrahendo ad medietatem, & ad uſum aſſervando, cujus doſis eſt à ℈ß. ad ʒß. in juſculo Carnium vel alio liquore conveniente. *Zwelfferus* Eſſentiam Martis Corallinam conficit, dum Magiſterii ſolubilis Corallor. rubr. ver. ʒj. ſolvit in ▽æ Cinamom. opt. ℥iß. ſolutioni addit Eſſentiæ ♂tis ℥ij. & miſcet pro Eſſentiâ Hepaticâ, deobſtruente, quæ vices TRæ ♂tis & Coralliorum re & nomine suppleat. Vid. *Append. ad Animadverſ. pag. m. 58. & 59.* Adeſt etiam

Eſſen-

Eſſentia ♂tis dulcis liquida & in formâ conſiſtenti *D. Drawitii à Cl. Mollenbroccio in Tr. de Varis cap. 13. p. m. 119.* ita deſcripta: ℞. Limatur. ♂tis ▽â clara purificat. q.ſ., ſuperfunde ſuccum pomorum borsdorffianorum, pone in locum calidum per aliquot dies, ſæpius rutabulo agita, poſt per linteum exprime, ac in loco calido digere ad conſiſtentiam, tunc eſt eſſentia martis dulcis in formâ conſiſtenti, vel poteſt Extractum Martis dulce nominari: Huic ſi ſuperfundas ſpiritum vini, vel in affectu Scorbutico ſpiritum cochleariæ, ac iterum digeras & filtres, habebis Eſſentiam Martis dulcem liquidam. Doſis eſt à gtt. xx. ad xxx. poteſtq; exhiberi in convenienti vehiculo, cereviſiâ vino vel ▽â aliquâ antiſcorbutica. Et hunc in modum parari quoq; poteſt TRa martis Cydoniata, limaturæ martis purificatæ ℥j. affundendo ſucci cydonior. expreſſ. ℥vj. vel ℥viij, mixta digerendo per aliquot dies, donec dimidia vel tertia liquoris pars ſit evaporata, & reſiduus ſuccus ſapore ſuo ſufficientem extractionem factam eſſe teſtetur, tunc filtrationem inſtituendo, & addito ſpiritu vini ſimplici vel aniſato, vel pro malo ſcorbutico ſpir. cochleariæ, digeſtionem iterum moliendo. Item alia cum ſucco acetoſæ vel acetoſellæ, qualis ex Mynſichto deſcribitur à *Rolfincio Diſſ. ſæpius cit. cap. XIX.* & ita paratur: ℞. Succi Oxalid. expreſſ. depurat. ℔iij. Pulp. Tamarindor. à filamentis & nucleis ſeparat. ℥viij, agitata in vaſe terreo piſtillo ligneo digeruntur vel coquuntur, & per pannum trajiciuntur, liquoris per colati & chalybis limati recipitur ſufficiens quantitas in leni digeſtione TRa extrahitur, & exhalatione ad quartam partē inſtitutâ ▽ eisq; quibusdam partibus exhauſtis, ſaturatior facta ſervatur ad uſum. Adhæc *Excell. Dn. D. Michaël.* TRam quandam ♂tis cum ♁io ſeq. modo concinnare docuit. ℞. Vitrioli

♂tis & ♁ii q. p. calcinentur abſtracto in retorta ſimul ſpiritu ad rubedinem, poſt ſuperfundatur ſpiritus vini vel hujus loco ♎us Cochleariæ, digeratur & filtretur, tunc parata eſt TRa ♂tis & ♁ii. *Cl. Ludovici* aliam proponit Martis TRam ſeu Eſſentiam, quæ producitur ex vitrioli martis cum ♎u vitrioli facti, & tartari depurati ſeu acidi tartar. ℥iij. in ▽æ ſimpl. ℔iij. coctis, ac ſenſim inter agitandum ad mellis conſiſtentiam exhalatis, remanentia ſpiſſa ſpiritus vini communis ℔iij. digeritur, ſolvitur & filtratur, hicq; liquor filtratus & ſaturatus, factâ ſaltem exiguâ abſtractione aut evaporatione uſui reſervatur. *Zwelfferus* inſuper aliam habet Tincturam ex Croco ſuo cachectico, ſupra in Theſ. XXIX. tradito, parabilem, ſi illi affundatur ♎us ♀is ad ſupereminentiam trium vel 4. digitorum transverſorum, hinc in calore leni digeſtio inſtituatur, quousq; ſpiritus affuſus imbuatur rubicundo colore, qui decantandus ac alius ſpiritus ſuperaffundendus, idq; toties repetendum, donec ſpiritus non amplius rubedine tingatur. Poſtea tincti ſpiritus omnes in MB. ad oleitatem abſtrahantur, reſiduus verò liquor craſſus cum ſpiritu vini ſummè rectificato extrahatur & rurſus ad liquoris craſſiuſculi conſiſtentiam deſtillatione redigatur, ipſo pulvere cachectico præſtantior juxta *Zwelfferum* habendus. Plures qui deſiderat Tincturas evolvat *Frid. Hofmanni Clav. Schröder. Lib. III. cap. XI. p.m. 229. & ſeqq.*

XLVI.

Circà Tincturas verò martiales hactenus recenſitas in genere notandum, earum rationem formalem potiſſimùm conſiſtere in legitimâ ſulphuris cum ⊖e vitriolico combinati extractione, quæ, ut viſum, fit Limaturam, Crocos, Cryſtallos, Scorias, Regulum, item flores Martis &c. vel in aëre humido per deliquium, vel cum ſpiri-

tu

tu ſeu menſtruo aliquo acido, digerendo, coquendo, ſolvendo, ſolutis liquorem ſuperfuſum ad medietatem vel evaporando vel abſtrahendo, abſtracti liquoris vicem cum ſpiritu vini ſupplendo, iterum digerendo ad ſyrupi liquidioris conſiſtentiam, qui ſub Tinctura vel rubrâ vel flaveſcente, nonnunquam etiam nigricante apparens, in vehiculis morbo idoneis guttatim utplurimum præſcribendus & adhibendus eſt.

XLVII.

Differunt intereà ejusmodi *Tincturæ Martiales* ratione Virtutum, dum aliæ Adſtringentes, aliæ Aperientes exiſtunt. Et adſtringentes quidem quod attinet, earum vis tametſi à ſulphure & terrâ martis fixiori aliquatenus proveniat, multùm tamen debetur menſtruo addito, ceu rectè Zw*elfferus* aliiq; moderni innuunt, quatenus illud exiſtit acidum fixius & corroſivum, hujus enim ope martis particulæ fixæ & ſtypticæ extrahuntur & ſe invicem amplectuntur, atq; in corpore etiam validior fit adſtrictio, inprimis ſi vel alia adſtringentia TRis talibus admiſceantur, vel pro uſu addantur. Aperientes contrà Tincturæ licet in ⊖e vitriolaceo ♂tis fundamentum habere videantur, efficaciam tamen magis activam pariter ſuſcipiunt à menſtruo vel per ſe volatili, vel in præparatione demum volatiliſato. Utræq; autem ab humorum occurrentium diverſitate ſe quadantenus determinari patiuntur.

XLIIX.

Viſâ ſatis prolixè Præparatione martis ſextâ ad *Septimam* progredimur, quæ eſto *Sublimatio*, & per hanc fiunt martis flores varii. Sic ſi Limaturæ martis & ✳ci ana p. æqual. miſcueris, & mixta diligenter ex CCtâ in arenâ ſublimaveris, relictis in fundo fæcibus, aſcendet ✳cum purum aliquotâ martis portiunculâ imprægnatum, no-

 mine

mine florum ✳ci martialium veniens; ſi verò puriores adhûc velimus acquirere flores, recipitur hujus ✳ci ♎ti & ⊖is communis fuſi ana, mixta ſublimantur denuò quinquies aut ſepties, (novum ſemper ⊖em addendo,) in flores martiales egregios, qui à gr. iij. ad iiij. & ℈ß. in cruditate ventriculi & febribus cum vino abſynthiaco vel decocto ſaſſafras pro ſudore ciendo per aliquot dies continuos propinati maximè proſunt; vel uti *Joh. Franc. Vigani loc. cit. p. m. 55.* tradit, per ſe in formâ ſternutatorii adhibiti in Hæmorrhagiâ narium medicamentum exiſtunt tutiſſimum. Juxta *Zwelfferum Mantiſſ. Spagyr. Part. I. p. m. 339.* poſſunt etiam ſimul flores hi ✳ci martiales produci, dum paratur ſpir. ✳ci acidus chalybeatus, nempe recipiendo ✳ci triti & raſuræ martis puræ ana ℔ij, mixta immittendo cucurbitæ vel vitreæ, vel terreæ vitreatæ luto obductæ, ac appoſito capitello, præmiſſoq; recipiente, △e aperto primò leni, gradatim tamen aucto, donec ſpir. ✳ci ⊖ſus & urinoſus prodeat; poſt augendo △em ad fundi cucurbitæ excandeſcentiam & capitelli nigredinem, ubi ♎antur flores, cineritii partim ad capitellum usque, partim verò & quidem majori copiâ ad latera cucurbitæ hærentes; quos ſi flavos exoptemus, iidem cum maſsâ in fundo cucurbitæ in priori ſpir. deſtillatione relictâ commiſceantur, facta mixtione maſſa exponatur aëri humido libero, ut eo impregnetur; impragnatæ parti uni addatur ⊖is ✳ci recentis pars dimidia & probè miſta cucurbitæ lutatæ indantur, mox capitello ac recipiente appoſito juncturisq; undique clauſis deſtillatio inſtituatur, ubi confeſtim prodibit ſpir., quem ſequentur flores flavedinis ☉reæ, tam capitello quàm lateribus CCtæ adhærentes, eximendi & à ℈ß. ad gr. xv. cum vehiculo congruo in obſtructis hypochondriis & ſebri-

febribus putridis uſurpandi. Sic etiam ex Cryſtallis martis parari poſſunt flores, ſi illi cum Aquaforti ⊕osâ facti ſublimentur cum ✱co, ubi aſſurgunt flores rubicundi, qui ob relictam menſtrui affuſi Aquæfortis vim corroſivam, ad quam quoque aliquid contribuit ✱cum, nonnihil ſunt edulcorandi & in Lienis Meſenteriiq; obſtructionibus adhibendi. *Moſes Charas Pharm. Regiæ Chymic. cap. LIV.* flores martis parat, Croci martis cum ſulphure reverberati & ⊖is ✱ci pulveriſati partes æquales, in CCtâ vitreâ Balneo ∴æ commiſsâ ſuperimpoſito capitello diligenter luto obducto & △e per gradus adhibito ſublimando, ubi pars Croci & ſalis ✱ci ſurſum evecta ſub ſpecie florum flavorum apparet, qui triti & cum ſubſidentiâ remixti iterum ſublimandi, quod quinquies aut ſexies aut toties repetendum, quousq; Crocus martis ferè totus cum ✱co in flores ſurſum elatus ſit.

XLIX.

Florum autem omnium ratio conſiſtit in ſulphuris ſubtilioris & volatilioris ♂tis ſalisq; ⊕lacei tantillo cum ſalinis volatilibus admixtis particulis, ſub ſpecie fumi, ſenſim ſenſimq; calore remittente in floccos ab aëris frigidioris ambitu condenſari ſoliti, ritâ in altum propulſione & elevatione, quam quidem ✱cum facilitat, dum ſulphur à partibus terreſtrioribus & ſalinis crudioribus liberat, ſicq; illi alas quaſi tribuit. Hinc omnes fermè ♂tis flores, tanquam partes corporis metallici ſubtiliores volatiles & ſulphureæ balſamicæ, atque cum ⊖inis volatilibus additis exaltatæ, omnia penetrant & penetrando aperiunt, disjiciunt & diſſolvunt, ſi vel per ſe vel cum pulvere aliquo aut ſyrupo, aut conſervâ aut electuario aut ▽a convenienti commixtæ, vel in liquorem per deliquium, vel in Tincturam cum menſtruo aliquo ſulphu-

reo, quale ſpiritus vini exiſtit, redactæ ægro propinentur, unde cum fructu adhibentur in omnibus fermè vaſorum, viarum, meatuum, viſcerum & inteſtinorum obſtructionibus, ut & in Tuſſi, Aſthmate & ulceribus putridis, magna cum ægrorum ſalute.

L.

Supereſt denique *Octava ♂tis Præparatio*, quæ *Liquatio* dicitur. Fit autem illa per ſe difficillimè, & nonniſi ſumma △is fuſorii vi; facillimè verò cum aliis additis. Sic ♂tis cum magdaleonibus ſulphuris in Crocum aperientem præparatio nil aliud eſt quàm vera ♂tis liquatio; ſic ♂ liquatur, ſi ſummitates clavorum ferreorum, quibus ſoleæ equorum firmantur, injiciantur crucibulo, & in Officina fabrorum fornaci folle inſtructæ committantur, prunis circumjectis quamplurimis, ut penitus candeſcant, poſt ♁ii Ungarici ſtriati pars anatica addatur, igniſq; adaugeatur, ac ubi ſingula fluxerint, ferreo bacillo ſubinde intruſo agitentur, ⦶ique pulveriſati ℥j. aut altera tum pro detonatione & ſulphuris ♁ii abundantis abactione, tum pro ſcoriarum ferri faciliore ſegregatione, per vices cochleatim immittatur; fuſa tandem in igne fortiſſimo per dimidiam horam, infundantur calici fuſorio ſemper forcipe aut inſtrumento alio pulſando, ut Regulus ſubſideat, remotis ſcoriis in fundo conſpiciendus, qui quoniam primâ vice raro vel nunquam obtinetur purus, iterum pulveriſandus, & addito nitro novo in crucibulo detonandus, ob ſtrias, quas habet, nitidiſſimas, Regulus ♁ii ♂tialis ſtellatus dicendus: martialis verò cognomen habet hic Regulus quia ♁ii pars ☿ialis & metallica, quæ poſt depoſitum ſulphur ſuperfluum & impurum in ſcorias redactum, in Regulum tranſiit, ♂tis, ſulphur ♁ii reſi-

duum

duum avidè imbibentis, particulas homogeneas puriores inter fundendũ arripit, ſibiq; unit. Uſum autem dicti Reguli quod attinet, ex eo ſolo vel cum alio metallo fundi poſſunt pocula, quibus per noctem vinum infuſum & propinatum vomitum movet & ſeceſſum: Prætereà ſi cum ☿ii ≏ti ana permixtus per Retortam deſtillatur, dat butyrum glaciale egregium, ſed ſine Cinnabaris proventu, quia particulæ ſulphureæ ☿ium in cinnabarim ligaturæ hîc deficiunt. Item ſi huic Regulo pulveriſato & jam in igne fluere incipienti addatur pars anatica ♃is Anglici, ſimulq; fuſa calici fuſorio ad pavimentum modeſte illidendo infundantur & refrigerari permittantur, obtinetur Regulus ♁ii ♂tis ♃ialis ſeu Electrum minus Joviale, quod cum triplo nitri pulveriſati permixtum & levi detonatione calcinatum, poſt aquâ dulci affuſa edulcoratum, tandemq; exſiccatum abit in Antihecticum *Poterii* notiſſimum medicamentum. Ceterùm Tractationi huic de Medicamentis martialibus equidem annecti deberent Hiſtoria & Medicamina Lapidis Hæmatitis, Magnetis, Boli Armenæ & ſimilium, utpote quæ non ſolùm in ferrifodinis reperiuntur & effodiuntur, ſed & de natura ferri participant, ſed quia labor talis nimis prolixus foret, & metam præfixam paginæ hæ alioquin exceſſuræ eſſent, hîc telam abrumpo, & infinito Numini pro Divina benignitate & clementia mihi exhibitâ humillimis perſolutis gratiis, præſenti Diſſertationi felicem impono

F I N E M.

I. Dum

I.

DUm Mars Pannonicus ſævit, medicamina Martis
BEVTELIVS monſtrat, doctum opus ingenii.
Neq; ſilent inter Charites Medicæ arma, loquendi
Nam Mars ſuppeditat materiam Medicam.

Benevoli affectus teſtandi cauſa fac.

MAVRICIVS HOFFMANN, Med. D. & Prof. Primar.

II.

BEVTELIVS *ſcribit, ſignato nomine Martis*
Menſe, eruditè Martialia pharmaca.
Sede negant vulgò Phœbum Martemq; morari
In unâ, at ambos cernimus in his paginis.

Nob. & Doctiſſimo
DN. AVTORI ac RESPONDENTI,
Amico ſuo perdilecto
benivolâ ménte
αὐτοσχεδιαστὶ
f.

PRÆSES.

:(o):